



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae  
doctissimorum virorum

**Baluze, Etienne**

**Parisiis, 1677**

Formulae Marculfi monachi.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-22974**



# MARCVLFI

## MONACHI

# FORMVLARVM

## LIBRI DVO.

IN DEI NOMINE.

INCIPIT PRÆFATIO LIBRI HVIVS.



**D**OMINO sancto, meritis beatissimo, & apostolico semper honore suscipiendo, omnique præconio laude celebrando Domino ac reverentissimo Papæ Landrico Marculus ultimus ac vilissimus omnium monachorum. Utinam, sancte pater, iussione vestram tam efficaciter quam spontaneè obtemperare valuissem, quia jam supra vires meæ possibilitatis conatus sum injunctum à vobis subire negotium, cum fere septuaginta aut amplius annos expleam vivendi; & nec jam tremula ad scribendum manus est apta, nec ad videndum mihi oculi sufficiunt caligantes, nec ad cogitandum sufficit hebetudo mentis. Quia juxta dictum cujusdam prudentissimi viri, in pueris crescit sensus, in

Tom. II.

juvenibus viget, in senibus minuitur. Propterea qui eleganter facere non potui ut volui, feci tamen ordinatè ut potui, non solum ea quæ jussistis, verum etiam multa alia in hac scedula, tam præceptiones regales, quam chartas pagenses, juxta simplicitatis & rusticitatis meæ naturam intimare curavi. Scio enim multos fore & vos & alios prudentissimos viros & eloquentissimos ac rhetores & ad dictandum peritos qui ista si legerint, pro minima & velut diliramenta, eorum comparata sapientia, reputabunt, vel certè legere dedignabunt. Sed ego non pro talibus viris, sed ad exercenda initia puerorum, ut potui, apertè & simpliciter scripsi. Cui libet, is exinde aliqua exemplando faciat. Si verò displicet, nemo cogit invitum; nec præjudicat mea rusticitatis eruditorum & rhetorum floribus verborum & eloquentiæ facundiæ. Sunt

A a



præterea nonnulla negotia hominum, tam in palatio, quam in pago, quæ scribi non queunt antequam invicem conferantur, & juxta propositiones vel responsiones eloquia eorum tunc scribantur & gesta. Ego verò hæc quæ apud majores meos,

juxta consuetudinem loci quo degimus, didici, vel ex sensu proprio cogitavi, ut potui coacervare in unum curavi, & capitula prænotavi, ut facilius quod voluerit à quærente inantea scripto reperiantur.

*Incipiunt capitula scedula operis hujus.*

1. **Q**ualiter privilegium condatur.
2. Concessio Regis de hoc privilegio.
3. Emanitas Regis.
4. Confirmatio de Regis emanitate.
5. Preceptum Regis de episcopatu.
6. Indiculus Regis ad metropolitanam Episcopum ut alio Episcopo benedicat.
7. Consensus civitum pro episcopatu.
8. Charta de ducatu, patriciatu, aut comitatu.
9. Indiculus ad alium Regem, cum legatio dirigitur, & verbis suggeritur commendatitiis.
10. Rescriptum ad Regem pro suo legatario.
11. Tractoria legatariorum vel minima faciendi ad istius instar.
12. Preceptum interdonationis.
13. Preceptum de lesuervo, per manum Regis.
14. Prologi tres de cessionibus regalibus.
15. Concessio ad loco sancto.
16. Confirmatio Regis ad loco sancto.
17. Iterum confirmatio pro secularibus viris.
18. De Regis antrusione.
19. Preceptum de clericatu.
20. De divisione ubi Regis accesserit Missus.
21. De causas alterius receptas.
22. Preceptum denariale.
23. Charta de causa suspensa.
24. Charta de mandeburde Regis & Principis.
25. Prologo de judicio Regis, cum de magna re duo causantur simul.
26. Indiculus commonitorius ad Episcopum.
27. Item indiculus ad Episcopam pro alium distringendam.
28. Charta audientiale.
29. Indiculus ad laico.
30. Commutatione cum Rege.
31. Confirmatione Regis de omni corpore facultatis.
32. Si quis contra voluntatem Regis egerit, securitas cui eum persequi iusserit.
33. Preceptum quorum ab hostibus vel alio modo fuerint instrumenta incensa.
34. Relatione pagensium ad Regem directa.
35. Confirmatio alia de omni corpore facultatis ad monasterio.
36. Ut causas auctorum adsumendi suorum aliqui licentiam habeant.
37. Iudicium evinditiale.
38. Charta paricla.
39. Ut pro nativitate Regis ingenui relaxentur.
40. Ut leudesamio promittantur Regi.

**INCIPIUNT EXEMPLARIA DE DIVERSIS conditionibus qualiter regales chartas pagenses, cui hæc formola habere placuerit, & melius non valet, scribantur.**

*De privilegio.*

I. **D**omino sancto & in Christo venerabili fratri illo Abbati, vel cunctæ congregationi monasterij illius in honore beatorum illorum ab illo in pago illo constructo, ille Episcopus. Compellit nos affectio caritatis vestræ, radio inflammante divino, illa pro vestro quieti providere quæ nobis maneant ad mercedem, & ea recto tramite inconvulso limite terminari quæ perennem deinceps propi-

tiante Domino obtineant firmitatem; quia non minor à Domino retributio speratur futura pro succidiis contemplante temporibus quam ad præsens munera pauperibus offerente. Et ne nobis aliquis detrahendo æstimet in id nova decernere carmina, dum ab antiquitus juxta constitutionem Pontificum per regalem sanctionem monasteria sanctorum Lirinensis, Agaunenſis, Luxoviensis, vel modò innumerabilia per omne regnum Francorum sub libertatis privilegium videntur confi-



stere, sed pro reverentia sanctorum beatorumque omnium fratrum implendo iussa, custodiendo precepta, obedientiam pro-  
palabo. Quid vero vos vel successores vestri sancto suadente Spiritu deinceps custodiat, immo sanctae illius Ecclesiae Episcopus debeat adimplere, huic paginae credidimus inferendum. hoc est. ut de vestra congregatione qui in vestro monasterio sancta debeant bajulare officia, quam Abbas cum omni congregatione poposcit, a nobis vel a successoribus nostris sacros percipiant gradus, nullum pro ipsorum honore premium percepturus. altare in ipso monasterio praedictus Episcopus benedicat, & sanctum christina annis singulis, si voluerint postulare, pro reverentia loci sine pretium concedat. & juxta dispensationem divinam, cum Abbas de ipso monasterio a Domino migraverit, quem unanimiter omnis congregatio illa monachorum ex semetipsis optima regula comperit & vitae meritis congruentem elegerint, similiter sine premium memoratae urbis Episcopus ipse promoveat Abbatem. Nullam penitus aliam potestatem ad ipso monasterio, neque in rebus, neque in ordinandis personis, neque in villabus ibidem jam conlatis aut deinceps regio munere aut privatorum conlaturas, vel in reliqua substantia monasterij, nos successorisque nostri Episcopi, aut Archidiaconi, seu ceteri alij ordinatores, aut qualibet alia persona praedictae civitatis habere non praesumant, aut quodcumque de eodem monasterio, sicut de parrochiis aut ceteris monasteriis, muneris causa audeant sperare aut auferre; nec de hoc quod a Deum timentibus hominibus transmissum aut in altario offertum fuerit, aut sacris voluminibus, vel quibuscumque speciebus ad ornatum divini cultus pertinet, ad praesens conlata vel deinceps conlatura fuerint, auferre praesumant. Et nisi rogatus a congregatione illa vel ab Abbate, pro oratione lucranda, nulli nostrum liceat monasterij adire secreta aut finium ingredi septa. Et si ab eis illuc Pontifex postulatus, pro lucranda oratione vel eorum utilitate, accesserit, celebrato ac peracto divino mysterio, simplicem ac sobriam benedictionem perceptam, absque ullo requisito domum studeat habere regressum; ut quatenus monachi, qui solitarij nuncupantur, de perfecta quiete valeant duce Domino per tempora exultare, & sub sancta regula viventes, & beatorum patrum vitam

Tom. II.

sectantes, pro statu Ecclesiae & salute Regis vel patriae valeant plenius Dominum exorare. Et si aliquid ipsi monachi de eorum religione tepidi an secus egerint, secundum eorum regulam ab eorum Abbate, si praevalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debeat: quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quicquid domesticis fidei pro quietem tranquillitatis tribuitur. Si quis autem ex nobis, quod Deus avertat, calliditate commotus, aut cupiditate praeventus, ea quae sunt superius comprehensa temerario spiritu violare praesumpserit, a divina ultione prostratus, reatu anathematis subjaceat, & tribus annis a communione omnium fratrum se noverit alienum. & nihilominus hoc privilegium perpetim maneat incorruptum. Quam constitutionem nostram, ut firmis subsistat vigoribus, & nos & fratres nostri Domini Episcopi subscriptionibus manibus nostris decrevimus roborari. Actum ibi, sub die illo, anno illo.

*Concessio Regis ad hoc privilegium.*

II. Ille Rex viris apostolicis patribus nostris, necnon & inlustribus viris illi Comiti, vel omnibus agentibus praesentibus & futuris. Oportet enim clementiae principali ut inter ceterorum petitionibus sacerdotibus debeat benignum accommodari auditum, & quod pro timore divini nominis postulat, ponatur proculdubio ad effectum, ut fiat in mercedem conjunctio, dum pro quietem fervorum Dei congrua impertitur petitio: quia fides perfecta non dubitat ad altissimi gratiam pertinere quod secundum sacro eloquio praecipue a domesticis fidei devota mente impenditur, quia scriptum est: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Ergo dum & ille Episcopus, aut Abbas, aut inluster vir monasterium in honore sancti illius, in pago illo, aut super sua proprietate, aut super fisco, noscitur aedificasse, ubi ad praesens ille Abbas vel turba plurima monachorum adunata esse noscuntur, ad petitionem illius clementia nostra pro quiete ipsorum fervorum Dei praeproceptionem vigoris nostri placuit propalare, sub quo tranquillitatis ordine, Domino protegente, ipsi monachi juxta religionis normam perpetim valeant residere, elegimus ut & hac serie debeat plenius declarari: quia nihil de canonica institutione convellitur, quicquid ad domesticis fidei pro tranquillitatis pace con-

Math. 5.

A 2 ij



ceditur. Nec nobis aliquis detrahendo æstimet in id nova decernere carmina, dum ab antiquitus juxta constitutionem Pontificum per regalem functionem monasteria sanctorum illorum vel cetera in regno nostro sub libertatis privilegium videntur consistere, ita & præfens valeat Deo adjutore constare. Ergo, si quid in villabus, mancipiis, vel reliquis quibuscunque rebus, atque corporibus, aut regio munere aut privatorum aut superscripti illius, vel à quibuslibet est delegatum, aut deinceps fuerit additum, juxta quod ab illo Pontifice vel ceteris Domnis Episcopis ad præfato monasterio, juxta quod eorum continet privilegium, quem nobis præfatus ille protulit recensendum, sanctum esse cognovimus, nullus Episcoporum, ut diximus, nec præfens, nec qui fuerint successores, seu Archidiaconi, vel eorum ordinatores, vel quelibet persona, possit quoque ordine de loco ipso auferre, aut aliquam potestatem sibi in ipso monasterio præter quod scriptum est adaptare, vel aliquid quasi per commutationis titulum minuare, aut de ministerij ornamenta vel de offertione in altario inlata abstollere, nec ad ipso monasterio vel cellulas ejus, nisi tantum pro lucranda oratione, & ipsud, si fuerit, cum voluntate Abbatis vel ejus congregationis, absque dispendio eorum, aliter accedere penitus non præsumat; quod facilius secundum delegationis votum vel hujus seræ auctoritatem ad ipso monasterio absque ullius inquietudine ibidem cuncta proficiant in augmentis. adicientes ut nulli penitus judicum vel cuiuslibet hominum licentia sit de rebus præfati monasterij absque voluntate ipsorum servorum Dei in aliquo iniquiter defraudare, aut temerario spiritu suis usibus usurpare; ne, quod primitus est, & Dei iram incurrat & nostram offensam, vel à fisco grave damnum sustineat. Illud nobis pro integra mercede nostra placuit addendo, ut tam quod ex nostra largitate quam delegatione ipsius vel ceterorum aut cuiuslibet ibidem est aut fuerit devoluta possessio, quoque tempore, nulla judiciaria potestas, nec præfens, nec succidiva, aut causas audiendo, aut aliquid exactando, ibidem non præsumat ingredi, sed sub omni emunitate hoc ipse monasterium vel congregatio sua sibi omnes fregos concessos debeant possidere. Et quicquid exinde fiscus noster forsitan de eorum homines aut ingenuos aut servien-

tes in eorum agros commanentes vel undecunque poterat sperare, ex indulgentia nostra in luminaribus ipsius sancti loci vel in stipendiis servorum Dei, tam nobis in Dei nomine viventibus, quam per tempora succedentibus Regibus, pro mercedis compendium debeant cuncta proficere, ut pro æterna salute vel felicitate patriæ seu Regis constantiam deleatet ipsis monachis immensam Domini pietatem jugiter implorare. Quem præceptum decreti nostri, Christo in omnibus suffraganti, ut firmior habeatur, & perenniter conservetur, subscriptione manus nostræ infra studuimus peragrari.

*Emunitate regia.*

III. Maximum regni nostri augere credimus munimentum, si beneficia opportuna locis Ecclesiarum, aut cui volueris dicere, benivola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare conscribimus. Igitur noverit solertia vestra nos ad petitionem apostolico viro Domno illo illius urbis Episcopo talem pro æterna retributione beneficium visi fuimus indulgisse ut in villabus Ecclesiæ domus illius, quas moderno tempore aut nostro aut cuiuslibet munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus iudex publicus ad causas audiendo aut freda undique exigendum nullo umquam tempore non præsumat ingredi, sed hoc ipse Pontifex, vel successores ejus, propter nomen Domini, sub integræ emunitatis nomine valeant dominare. Statuentes ergo ut neque vos, neque juniores neque successores vestri, nec nulla publica judiciaria potestas quoque tempore in villas ubicunque in regno nostro ipsius Ecclesiæ aut regia aut privatorum largitate conlata, aut qui inantea fuerint conlaturas, aut ad audiendum altercationes ingredi, aut freda de quaslibet causas exigere, nec mansiones aut paratas vel fidejussores tollere non præsumatis, sed quicquid exinde aut de ingenuis aut de servientibus ceterisque nationibus que sunt infra agros vel fines seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes fiscus aut de freda aut undecunque potuerat sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute in luminaribus ipsius Ecclesiæ per manum agentium eorum proficiat in perpetuum. Et quod nos propter nomen Domini & animæ nostræ remedium seu nostra subsequenti progenie plena devotione indulgimus, nec regalis fu-



blimitas nec cujuslibet judicium seua cupiditas refragare tentet. Et ut praesens auctoritas tam praesentibus quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore permaneat, manus nostrae subscriptionibus infra roborare decrevimus.

*Confirmatio de emunitate.*

IV. Principali quidem clementia cunctorum decet accommodare aure benigna; praecipue quae pro compendio animarum a praecedentibus Regibus parentibus nostris ad loca sanctorum probantur esse indulta, devota debemus mente perpendere, & congrua beneficia, ut mereamur in mercedem esse participes, non negare, sed robustissimo jure per nostris oraculis confirmare. Igitur apostolicus vir ille, illius civitatis Episcopus, clementiae regni nostri suggestit eò quod ille Rex per suam auctoritatem sua manu subscriptam de villas Ecclesiae suae illius, quod ad praesens possidebat, vel quod a Deo timentibus hominibus ibidem inantea delegabatur, integram emunitatem concessisset ut nullus iudex publicus ad causas audiendum, vel freda exigendum, nec mansiones aut paratas faciendum, nec fidei iussus tollendum, nec homines ipsius Ecclesiae de quolibet causis distringendum, nec nullas redhibitiones requirendum, ibidem ingredi non debeant. Vnde & ipsam praecceptionem jamdicto Principe, seu & confirmationes illorum Regum, eorum manibus roboratas, antedictus Pontifex nobis ostendit relegendas, & ipse beneficius circa eodem vel memorata Ecclesia sua, sicut a supradictis Principibus fuit indultum, moderno tempore adferit esse conservatum. Sed pro firmitatis studium petit celsitudinem nostram ut hoc denuo circa eodem vel memorata Ecclesia sancti illius nostra deberet auctoritas generaliter confirmare; cujus petitionem pro reverentia ipsius sancti loci, ut mereamur in mercedem sociari, plenissima voluntate praestitisse vel confirmasse cognoscite. Praecipientes ergo jubemus ut sicut constat ab antedictis Principibus de villis praefatae Ecclesiae Domni illius integra emunitas absque introitu judicium fuit concessa, ita & inantea auxiliante Domino inspectas priorum Principum auctoritates omnimodis conserventur; & neque vos, neque juniores neque successores vestri, vel quilibet de judiciaria potestate in villas antedictae Ecclesiae, quas moderno tempore ubicunque in regno nostro possidere nos-

cuntur, vel quae inantea a Deum timentibus hominibus fuerint conlate, tam de ingenuis, quam de servientibus vel quibuslibet nationibus hominum in praedicta Ecclesia villas commanentes, nec ad agendum, nec freda exigendum, nec fidei iussus tollendum, nec mansiones aut paratas faciendum, nec eos de quolibet causis distringendum, nec nullas redhibitiones requirendum, ibidem ingredi non praesumatis; sed sicut ipse beneficius a jam dictis Principibus ad jam dicta Ecclesia fuit indultus & usque modo conservatus, ita & deinceps per hanc nostram auctoritatem generaliter confirmatum in Dei nomine perenniter maneat inconvulsus; & quicquid exinde fiscus noster poterat sperare, in luminaribus ipsius Ecclesiae in perpetuum proficiat. Et ut haec auctoritas tam praesentibus quam futuris temporibus inviolata Deo adjutore possit constare, subtus eam propria manu decrevimus roborare.

*Praeceptum de episcopatu.*

V. Ille Rex viro apostolico illo Episcopo. Quamvis nos administrandum gubernandumque rerum statum praecelsis occupationibus regiae sollicitudinis cura constringat, nihil tamen tam principali quam Principe dignum est ut cum a pastoralis paululum aberrat plebs destituta praesidio, pro salute animarum hujusmodi personis locis celsioribus pontificalem prospiciat committere dignitatem in quibus maneat dupliciter sermo, ut populus magistrum, actus Christi imitetur discipulus; qui plebem non minus pietate quam severitate constringat, qui sciat commissa sibi talenta assidue praedicationis sermonibus excolere, & acquisita multiplicataque gregis sui salute, ad ovile dominico nullis maculis sordidato valeat praesentare. Et quia cognovimus sanctae recordationis Domno illo urbis illius antefite evocatione divina ab hac luce migrasse, de cujus successore sollicitudine congrua una cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri viro aut venerabili illo in ipsa urbe pontificalem in Dei nomine committere dignitatem, quem plerumque apud animos nostros & actio probata commendat, & nobilitatis ordo sublimat, ac morum probitas, vel mansuetudinis & prudentiae honestas exornat. Qua de re statuta praesentibus ordinamus ut cum adunatorum caterva Pontificum, ad quos tamen nostrae serenitatis devotio scripta



pervenit, ipsum, ut ordo postulat, benedicere vestra industria studeat & voluntatis nostrae deliberationem referatis oraculis publicare, atque effectum Domino annuente sortire: quatenus dum Ecclesiam sibi à dispensatione divina commissam strenuè regere atque gubernare videtur, nobis apud aeternum retributorem mercedem suffragia largiantur, & ille pro peccatorum nostrorum mole indefinenter immensum Dominum debeat deprecare.

*Indiculus Regis ad Episcopum ut aliam benedicat.*

VI. Domino sancto sedis apostolicae dignitate colendo in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Credimus jam ad vestram reverentiam pervenisse sanctae recordationis illum illius urbis antestitem evocatione divina de praesentis seculi luce migrasse: de cuius successore sollicitudine congrua cum Pontificibus vel primatibus populi nostri petra tractantes, decrevimus illustri viro illo, aut venerabili viro illo, ad praefatam urbem pontificalem regulariter Christo auspice committere dignitatem. Et ideo salutationum jura dignum debito honore solventes, petimus ut cum ad vos pervenerit, ipsum, ut ordo postulat, benedicere vestra sanctitas non moretur, & junctis vobiscum vestris comprovincialibus, ipsum in supra scripta urbe Pontificem consecrare Christo auspice debeatis. Agat ergo almitas vestra ut & nostrae voluntatem devotionis incunctanter debeatis implere, & tam vos quam ipse pro stabilitate regni nostri jugi invigilatione plenius exoretis.

*Concessio civium pro episcopatu.*

VII. Suggestio piissimo ac praecellentissimo Domino illo Regi vel seniori commune illius, à servis vestris, quorum subscriptiones vel signacula subter tenentur inserta. Principalitatis vestrae circumsperta clementia novit justa petentibus dignanter adnuere, suo moderaminis judicio ponderante, praesertim cum illa deponuntur generali prece, cunctorum voce, communiter quod proficiat, constanter Ecclesiae regimen pullulare quod & ipsae regali clementiae prosit salutis pariter ac mercedis. Quoniam sanctae memoriae vir apostolicus ille, illius urbis Episcopus, sine adpropinquante ab hac luce migravit, tempore naturae complente, ne destituta sint, quod absit, oves decedente pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus ut instituire dignemini illustrem virum illum

aut venerabilem illum cathedrae illius successorem, in quo est praecipua sublimis, ingenuitas nationis, elegantia refulgens, diligentia castitatis, caritatis locuplex voluntas. Inrefragabiliter manu nostra hunc consensum decrevimus roborare.

*Charta de ducatu, patriatu, vel comitatu.*

VIII. Praecipue regalis in hoc perfecta conlaudatur clementia ut inter cuncto populo bonitas & vigilantia requiratur personarum, nec facile cuilibet judicium convenit committere dignitatem, nisi prius fides seu strenuitas videatur esse probata. Ergo dum & fidem & utilitatem tuam videmur habere compertam, ideo tibi actionem comitatus, ducatus, ac patriatus in pago illo, quem antecessor tuus ille usque nunc visus est egisse, tibi ad agendum regendumque commisimus, ita ut semper erga regimine nostro fidem inlibatam custodias, & omnis populus ibidem commanentes, tam Franci, Romani, Burgundiones, quam reliquas nationes sub tuo regimine & gubernatione degant & moderentur, & eos recte tramite secundum legem & consuetudinem eorum regas, viduis & pupillis maximus defensor appareas, latronum & malefactorum scelera à te severissime reprimantur, ut populi bene viventes sub tuo regimine gaudentes debeant consistere quieti, & quicquid de ipsa actione in fisci ditioribus speratur, per temetipsum annis singulis nostris araris inferatur.

*Indiculus ad alium Regem, cum legatio dirigitur & verbis suggeritur commendatitius.*

IX. Domino glorioso atque praecellentissimo fratri illo Regi in Dei nomine ille Rex. Desideratus eventus fidelissimam nobis obtulit facultatem, qua vestrae serenitati salutationis honorificentiam praebemus, eo videlicet dilectionis affectu prosperitatem vestrae celsitudinis cognoscere cupientes quo vestram gloriam erga nos fraternitatis individuum arbitramur. Proinde praesentes viros illustres illo & illo ad praesentiam fraternitatis vestrae direximus, quibus, ut vestram gloriam concederet, benignissima tranquillitate susceptis, petimus ut dum officium legationis injunctae peregerint, responsis vestrae clementiae praemoniti, ad referendum salutis indicium sacris vestris litteris honorentur.

*Rescriptio ad Regem.*

X. Domino gloriosissimo atque praecellentissimo & à nobis cum summo cari-



tatis vinculo in amore Christi amplectendo illo Regi ille Rex. Apices vestrae celsitudinis per magnificos & inlustres viros illo & illo summa cum aviditate nos accepisse comperite, per quos vestrae celsitudinae salutationum munera, ut condecet, praemittentes, & quae circa vos sunt profpera cognoscentes, gavisi, ipsos in vestro amore, tales ut concedet viros, devotione benignissima suscepimus, officium legationis sibi à vobis injunctum nostris auribus pandiderunt, sed omnia à nobis in responsis accepta, quid cum feliciter in Dei nomine remeaverint, celsitudinis vestrae auribus debeant enarrare.

*Traكتوريا Legatariorum vel minima faciendae istius instar.*

XI. Ille Rex omnibus agentibus. Dum & nos in Dei nomine apostolico viro illo necnon & inlustre viro illo partibus illis legationis causa direximus, ideo jubemus ut locis convenientibus eisdem à vobis evectio simul & humanitas ministraretur, hoc est, veredos five paraveredos tantos, pane nitido modios tantos, vino modios tantos, cervisia modios tantos, lardo libras tantas, carne libras tantas, porcos tantos, porcellos tantos, vervices tantos, agnellos tantos, aucas tantas, fasianos tantos, pullos tantos, ova tanta, oleo libras tantas, garo libras, tantas, melle tantas, aceto tantas, cymino libras tantas, pipere tantas, colto tantas, gariosile tantas, spico tantas, cinamo tantas, granomaltice libras tantas, dactylas tantas, pistacias tantas, amandolas tantas, cereos librales tantos, cafeo libras tantas, salis tantas, olera, legumina, ligna, carra tanta, faculas tantas, itemque victum ad caballos eorum, feno carra tanta, suffuso modios tantos. Haec omnia diebus singulis tam ad ambulandum quam ad nos in Dei nomine revertendo unusquisque vestrum per loca consuetudinaria eisdem ministrare & adimplere procuretis, qualiter nec moram habeant, nec injuriam perferant, si gratiam nostram optatis habere.

*Præceptum donationis.*

XII. Dum Dominus omnipotens, creator caeli & terrae, permittit, juxta quod legitur, in principio masculinum & feminam copulae sociari consortio dicens, *Relinquet homo patrem & matrem suam, & adheret uxori suae, & erunt duo in carne una*, si aliquid pro amore dilectionis inter se invicem condonare decreverint, hoc nostra serenitas in idipsis non renuit confirmare.

Igitur venientes ille & illa ibi in palatio nostro, pro eo quod filiorum procreationem inter se minimè habere videntur, omnes res eorum inter se per manu nostra visi sunt condonasse, & si ita convenit villas aliquas inter se visi sunt condonasse. Dedit igitur praedictus vir ille per manu nostra jam dictae conjugii suae illi villas nuncupantes illas, fitas in pago illo, quas aut munere regio, aut de alode parentum, vel undecunque ad praesens tenere videtur, cum terris, domibus, & cetera. Similiter in compensatione rerum dedit praedicta femina antedicto jugali suo illo villas nuncupantes illas, fitas in pago illo, cum terris, & cetera, seu praesidio domus eorum, argentum & aurum, fabricaturas, drappos, vestimenta, vel omne suppellectile eorum, pars parti per manu nostra visi sunt condonasse; ita ut dum pariter advixerint in hunc seculum, omnes res superscriptas ab utraque partes pariter debeant possidere; vel si eis pro animabus eorum aliquid exinde ad loca sanctorum dare decreverint, voluntatis eorum liberum maneat arbitrium; & qui pari suo ex ipsis in hunc seculum suppressis extiterit, ambabus rebus, quandiu advixerit, usufructuario ordine debeat possidere; & post amborum de hac luce discessum, sicut eorum delegationes continentur, tam ad loca sanctorum quam benemeritis vel eorum propinquis debeant revertere heredibus tam superscriptas villas quam & de praesidio eorum, quicquid morientes reliquerint. Propterea per praesentem praecipuum decernimus ac jubemus ut dum taliter superscriptis illis decrevit voluntas, & per manu nostra invicem condonatum esse dinoscitur, per hunc praecipuum robustissimo jure suffultum atque firmatum, quicquid superius continetur, auxiliante Domino cum Dei & nostra gratia debeat perdurare; ita ut nulla refragatio nec de parte fisci nostri, nec à parentibus eorum propinquis, nec à quocunque possit convelli, sed omni tempore maneat inconvulsam. Quam verò auctoritatem, ut firmior habeatur, vel per tempora conservetur, manu propria subter eam decrevimus roborare.

*Præceptum de Lesuervo per manum Regis.*

XIII. Quicquid enim in praesentia nostra agitur, vel per manu nostra videtur esse transivsum, volumus ac jubemus ut maneat in posterum robustissimo jure



firmissimum. Ideoque veniens ille fidelis noster ibi in palatio nostro in nostra vel procerum nostrorum presentia villas nuncupantes illas, sitas in pago illo, sua spontanea voluntate nobis per fistucam visus est leuseuerverpisse vel condonasse, in ea ratione si ita convenit, ut dum vixerit eas ex nostro permisso sub usu beneficio debeat possidere, & post suum discessum, sicut ejus adfuit petitio, nos ipsas villas fidei nostro illo plena gratia visi fuimus concessisse. Quapropter per presentem decernimus preceptum, quod perpetualiter mansurum esse jubemus, ut dummodo taliter ipsius illius decrevit voluntas quod ipsas villas in supra scripta loca nobis voluntario ordine visus est leuseuerverpisse vel condonasse, & nos predicto viro illo ex nostro munere largitatis, sicut ipsius illius decrevit voluntas, concessimus, hoc est, tam in terris, domibus, aedificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, ad integrum quicquid ibidem ipsius illius portio fuit, dum advixerit, absque aliqua deminutione, de qualibet re usufructuario ordine debeat possidere, & post ejus discessum memoratus ille hoc habeat, teneat, & possideat, & suis posteris aut cui voluerit ad possidendum relinquat. Et ut haec auctoritas.

*Prologi de cessionibus Regis.*

XIV. Mentio largitatis nostrae munere sublevantur qui parentibus nostris vel nobis ab adolescentia aetatis eorum instanti famulantur officio. ITEM ALIO. Praecipue compendiis regalibus illud adscribitur quod pro contemplatione servitutis fidelibus suis concedente Domino consultissime muneratur. ITEM ALIO AD LOCO

1. Tim. 6. SANCTO. Nihil, ut ait Apostolus, in hoc mundo intulimus, nec quicquam ex eo auferre nobiscum poterimus, nisi quod ob animae salutem locis sanctorum devotè Domino offerentes impertire videmur. Ergo cognoscat magnitudo seu strenuitas vestra nos inlustri viro illi promptissima voluntate villa nuncupante illa, sita in pago illo, cum omni merito & termino suo, in integritate, sicut ab illo aut à fisco nostro fuit possessa, vel moderno tempore possidetur, visi fuimus concessisse. Quapropter presentem auctoritatem nostram decernimus, quod perpetualiter mansuram esse jubemus, ut ipsa villa illa antedictus vir ille, ut diximus, in omni integritate, cum terris, domibus, aedificiis,

accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinarius, adjacentis, appendiciis, vel qualibet genus hominum ditio- ni fisci nostri subditum, qui ibidem commanent, in integra emunitate, absque ullius introitu iudicum, de quolibet causas freda exigendum, perpetualiter habeat concessa, ita ut eam jure proprietario absque ullius expectata iudicum traditione habeat, teneat, atque possideat, & suis posteris, Domino adjuvante, ex nostra largitate, aut cui voluerit ad possidendum relinquat, vel quicquid exinde facere voluerit, ex nostro permisso liberam in omnibus habeat potestatem. Et ut haec auctoritas.

*Cessio Regis ad loco sancto.*

XV. Cognoscat magnitudo seu utilitas vestra nos propter nomen Domini ad basilica illa vel illa, ubi apostolicus pater noster ille aut venerabilis vir ille Abbas praesesse videtur, villa nuncupante illa, sita in pago illo, quam usque nunc fisco noster aut ille tenuit, promptissima devotione cum omni integritate visi fuimus concessisse. Quapropter per presentem auctoritatem nostram decernimus, quod perpetualiter mansuram esse jubemus, ut ipsa villa memorata Ecclesia illa, vel antedictus Pontifex, aut ille Abbas, ut diximus, in omni integritate cum terris, & cetera quae superius sunt, ita ut eam & ipsi & successores sui habeant, teneant, & possideant, vel quicquid exinde ad profectum Ecclesiae illius aut basilicae facere voluerint, ex permisso nostro in omnibus habeant potestatem. Et ut haec auctoritas firmior habeatur vel per tempora conservetur, manus nostrae subscriptionibus subter eam decrevimus roborare.

*Confirmatio.*

XVI. Quem divina pietas sublimatur ad regnum, condecet facta conservare parentum, praecipue quae pro compendiis Ecclesiarum aut locis sanctorum à regali clementia pro aeterna retributione probatur esse indultum, oportet conservare in aevum. Igitur apostolicus vir pater noster in Christo ille illius urbis Episcopus clementiae regni nostri detulit in notitia quod ille Rex per sua praecipione sua manu subscripta ad Ecclesia illius, cui praesesse dinoscitur, villa nuncupante illa, sita in pago illo, cum integritate sua, sub omni emunitate, absque ullius introitu iudicum de quolibet causas freda exigendum, propter



propter nomen Domini concessisset, & ipsam præceptionem se præ manibus habere adfirmat, & memoratam villam ipse Pontifex sub eodem modo ad partem Ecclesie possidere videtur, petit celsitudini nostræ ut hoc circa eodem vel memorata Ecclesia Domini illius per nostris debemus confirmare oraculis. quod nos propter nomen Domini & reverentia ipsius sancti loci vel merita præfato Pontifice gratante animo præstitisse & confirmasse cognoscite. Præcipientes enim ut sicut constat præfata villa à jamdicto Principe memoratæ Ecclesie illius cum integritate sub omni emunitate fuisse concessa, & eam ad præsens possidere videtur, inspecta ipsa cessione, per hunc præceptum plenius in Dei nomine confirmamus, sub eo ordine & ipse & successores ejus vel memorata Ecclesia Domini illius illam teneant & possideant, & eorum successoribus ad possidendum relinquunt, vel quicquid exinde pro opportunitate ipsius sancti loci faciendum decreverint, ex nostro permisso liberam habeant potestatem. Et ut hæc auctoritas, & cetera.

*Item confirmatio ad secularibus viris.*

XVII. Regiam consuetudinem exercemus, & fidelium nostrorum animos adhortamus, si petitionibus nostrorum fidelium libenter annuimus, & eas in Dei nomine effectui mancipamus. Igitur illustri vir ille clementiæ regni nostri suggestit eò quod ante hos annos ille quondam Rex parens noster villam aliquam nuncupante illa, sitam in pago illo, quam antea ad fisco suo adspexerat, & ille tenuerat, pro fidei sui respectu, ejus meritis compellentibus, cum omni integritate ad ipsa villa aspicientem per suam præceptionem sua manu roboratam in integra emunitate absque ullius introitu judicum de quolibet causis freda exigendum eidem concessisset. Vnde & ipsam præceptionem antedicto Principe nobis ostendit relegendam, & memorata villa ad præsens sub eodem modo possidere videtur. Petiit ergo ut hoc circa eodem nostra plenius deberet auctoritas generaliter confirmare. cujus petitionem pro respectu fidei suæ sicut unicuique de fidelibus nostris iusta petentibus nequimus denegare, sed gratante animo præstitisse & confirmasse cognoscite. Præcipientes ergo ut sicut constat antedicta villa illa cum omni integritate sua ab ipso Principe illo memorato luit fuisse concessa, & eam ad præsens jure proprie-

Tom. II.

tario possidere videtur, per hunc præceptum plenius in Dei nomine confirmatum, inspecta ipsa præceptione, & ipse & posteritas ejus eam teneant & possideant, & cui voluerint ad possidendum relinquunt, vel quicquid exinde facere decreverint, ex nostro permisso libero perfruuntur arbitrio. Quam verò auctoritatem, ut firmior habeatur, & per tempora conserveatur, propria manu subter eam decrevimus roborare.

*De Regis antrusione.*

XVIII. Rectum est ut qui nobis fidem pollicentur inlatham, nostro tueantur auxilio. Et quia ille fidelis Deo propitio noster veniens ibi in palatio nostro unâ cum arimania sua in manu nostra trustem & fidelitatem nobis visus est conjurasse, propterea per præsentem præceptum decernimus ac jubemus ut deinceps memoratus ille in numero antrusionum computetur. Et si quis fortasse eum interficere præsumpserit, noverit se virgildo suo solidis sexcentis esse culpabilem judicetur.

*Præceptum de clericatu.*

XIX. Si eis qui se ad onus clericati transferre deliberant licentiam non negamus, retributorem Dominum exinde habere confidimus, quia scriptum est: *Noli prohibere benefacere ei qui potest. Si vales, & ipse benefac.* Igitur veniens ille ad nostram præsentiam petiit serenitati nostræ ut ei licentiam tribuere deberemus qualiter comam capitis sui ad onus clericati deponere deberet, & ad basilica illa aut monasterio deservire deberet. quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus ut si memoratus ille de caput suum bene ingenuus esse videtur, & in poleptico publico census non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare & ad superscripta basilica vel monasterio deservire vel pro nobis Domini misericordiam adtentius exorare.

*De divisione, ubi Regis accesserit Missus.*

XX. Dum & divisio vel exæquatio inter illum & illum seu confortes eorum de alode illo aut de agro illo celebrari debetur, & quatenus petitio illorum adfuit ut Missus de palatio nostro ad hoc inter eos dividendum vel exæquandum accedere deberet, ideo cognoscite quod nos Misso nostro illustre viro illo ad hoc inter eos exæquando visi fuimus direxisse. Propterea per præsentem decernimus præceptum ac jubemus ut ipsum in hoc vos recipere fa-

B 5



ciatis, & unicuique ex ipsis iuste debita portionem terminetur, & decima illius sumptus litis quod exinde in fisci ditionibus, tam de terra, vineis, mancipiis, vel undecunque redebatur, ipse vir ille habeat ex nostra indulgentia concessum, vel quicquid exinde facere voluerit liberam habeat potestatem.

*De causis alterius receptas.*

XXI. Fidelis Deo propitio noster ille ad nostram veniens presentiam suggestit nobis eò quòd propter simplicitatem suam causas suas minime possit prosequere vel admallare, clementiæ regni nostri petit ut inluster vir ille omnes causas suas in vice ipsius tam in pago quam in palatio nostro admallandum prosequendumque recipere deberet, quòd in presenti per fistucam eas eidem visus est commendasse. Propterea iubemus ut dum taliter utriusque decrevit voluntas, memoratus ille vir omnes causas sui ubicunque prosequere vel admallare deberet, ut unicuique pro ipso vel hominibus suis, reputatis conditionibus, & directum faciat, & ab aliis simili modo veritatem recipiat, sic tamen quantum amborum decrevit voluntas.

*Præceptum denariale.*

XXII. Et quia apostolicus aut inluster vir ille servo suo nomine illo per manum illius in nostra presentia jactante denario secundum legem Salicam dimisit ingenuum, ejus quoque absolutionem per presentem auctoritatem nostram firmamus, præcipientes enim ut sicut & reliqui mansuarij, qui per talem titulum à jugo servitutis in presentia Principum noscuntur esse relaxati ingenui, ita & amodo memoratus ille per nostro præcepto plenus in Dei nomine confirmatus nullum inquietantem Deo auxiliante perennisque temporibus cum Dei & nostra gratia valeat permanere bene ingenuus atque securus.

*Charta de causa suspensa.*

XXIII. Cognoscat magnitudo seu utilitas vestra, dum & nos ad presentem apostolico viro illo aut illustri viro pro nostris utilitatibus ibi ambulare præcepimus, ideo iubemus ut dum illis partibus fuerit demoratus, omnes causas suas suisque amicis aut gaudis, seu undecunque ipsi legitimo redebit mittio, in suspensio debeant residere. Propterea per presentem decernimus ac iubemus præceptum ut interim quod de illis partibus revertitur, omnes causas ejus aut amicorum suorum, tam illorum qui cum ipso pergunt, quam qui ad propria

eorum resident, vel undecunque ipse legitimo redebit mittio, in suspensio residueant, & postea unicuique pro ipsis de reputatis conditionibus & justitiam reddat & ab aliis simili modo veritatem percipiat.

*Charta de mundeburde Regis & Principis.*

XXIV. Rectum est ut regalis potestas illis tuitionem impertiat quorum necessitas comprobatur. Igitur cognoscat magnitudo seu utilitas vestra quòd nos apostolico aut venerabile viro illo de civitate aut de monasterio in honore sancti illius constructo, cum omnibus rebus vel hominibus suis aut gaudis, vel amicis, seu undecunque ipse legitimo redebit mittio, juxta ejus petitionem, propter malorum hominum inlicitas infestationes, sub sermone tuitionis nostræ visi fuimus recepisse, ut sub mundeburde vel defensione illustri viri illius Majoris domus nostri cum omnibus rebus præfate Ecclesiæ aut monasterij quietus debeat residere, & sub ipso viro illo illustri vir ille causas ipsius Pontificis aut Abbatis vel Ecclesiæ aut monasterij, vel qui per eum sperare videntur, vel undecunque legitimo redebit mittio, tam in pago quam in palatio nostro persequi deberet. Propterea per presentem decernimus ac iubemus præceptum ut memoratus Pontifex aut Abba sub nostro sermone & mundeburde antedicti viri quietus resideat, & nec vos nec juniores aut successores vestri vel quilibet eum de inquisitis occasionibus injuriare nec inquietare non præsumatis. Et si aliquas causas adversus eum vel suo mittio surrexerint, quæ in pago absque ejus gravi dispendio definitæ non fuerint, in nostri presentia reserventur. Quam præceptionem, ut firmior habeatur, propria manu subscripsimus.

*Prologus de Regis judicio, cum de magna re duo causantur simul.*

XXV. Cui Dominus regendi curam committit, cunctorum jurgia diligenti examinatione rimari oportet, ut juxta propositiones vel responiones alloquia inter alterutrum salubris donetur sententia, quòd fiat ut & nodos causarum vivacis mentis acumen coërceat, & ubi præluet justitia, illuc gressum deliberationis imponat. Ergo cum nos in Dei nomine ibi in palatio nostro ad univerforum causas recto judicio terminandas unà cum Dominis & patribus nostris Episcopis, vel cum pluribus optimatibus nostris illis, patribus illis, referendaris illis, domesticis illis, vel feniiscalcis illis, cubiculariis, & illo Comite palatii,



vel reliquis quampluribus nostris fidelibus resideremus, ibique veniens ille illum interpellavit, cum diceret. & cetera.

*Indiculus commonitorius ad Episcopum.*

XXVI. Domino sancto & apostolica sede colendo Domino & in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Fidelis Deo propitio noster ille ad presentiam nostram veniens suggestit nobis eò quòd villa aliquante nuncupante illa, quæ ad eum de parte illius pervenire debuerat, post vos retineatis indebitè, & nullam justitiam vobiscum ob hoc possit consequere. Propterea presentem indiculum ad coronam beatitudinis vestræ direximus, ut & pro nobis orare debeatis, & si taliter agitur, antedicto illo de superscripta villa legibus revestire faciatis. Certè si nolueritis, & aliquid contra hoc habueritis opponere, vosmet ipsi per hunc indiculum commoniti, aut Missus in persona vestra instructus, nunc ad nostram veniatis presentiam, ipsius lui ad hoc dando responsum.

*Item indiculus ad Episcopum pro alio distringendo.*

XXVII. Domino sancto & apostolico Domino & patri illi Episcopo ille Rex. Veniens ille ad presentiam nostram suggestit quasi Abba vester, aut Clericus, vel homo vester ille, eidem servo suo per fortiam tulisset, vel post se retineat injustè, & nulla justitia cum eodem ex hoc consequere possit. Propterea presentem indiculum ad sanctitatem vestram direximus, per quem petimus ut & pro nobis orare digneritis, & si taliter agitur, ipso Abbate vestro aut Clerico presentialiter constringatis qualiter si ita agitur, hanc causam contra jamdicto illo legibus studeat emendare. Certè si noluerit, & aliquid contra hoc habuerit quod opponat, ipso illo per fidejussores positos tunc ad nostram studeatis dirigere presentiam.

*Charta audientiale.*

XXVIII. Ille Rex vir inlustre illo Comite. Fidelis Deo propitio noster ille ad presentiam nostram veniens clementiæ regni nostri suggestit eò quòd pagensis vester ille eidem terram suam in loco nuncupante illo per fortiam tulisset & post se retineat injustè, & nullam justitiam ex hoc apud ipsum consequi possit. Propterea ordinationem presentem ad vos direximus, per quam omnino jubemus ut ipso illo taliter constringatis qualiter si ita agitur, hanc causam contra jam dicto illo legibus studeat emendare. Certè si noluerit, & ante

Tom. II.

vos recè non finitur, memorato illo talis fidejussoribus Kalendas illas ad nostram eum omnimodis dirigere faciatis presentiam.

*Indiculus ad laico.*

XXIX. Ille Rex vir inlustre illi. Fidelis noster ille ad presentiam nostram veniens nobis suggestit quasi vos eum nulla manente causa in via adfallisset & graviter livorassetis, & rauba sua in solidos tantos eidem tulissetis vel post vos retineatis indebitè, & nullam justitiam ex hoc apud vos consequere possit. Propterea presentem indiculum ad vos direximus, per quem omnino jubemus ut si taliter agitur, de presente hoc contra jamdicto illo legibus studeatis emendare. Certè si nolueritis, & aliquid contra hoc habueritis quod opponere, non aliter fiat nisi vosmet ipsi per hunc indiculum commoniti Kalendas illas proximas ad nostram veniatis presentiam eidem ob hoc integrum & legale dare responsum.

*Commutatio cum Rege.*

XXX. Ille Rex illo Regi. Nihil sibi quisque cernitur minuendo quicquid è contra recipitur in augmento. Dum inter nos & inlustre viro illo unanimiter convenit ut loca aliqua inter nos commutare deberemus, nos dedimus ei locello nuncupante illo in pago illo, cum colonicas illas vel omnes adjacentias eorum & merito suo, tam domibus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quodcunque ille vel fiscus noster in ipsa loca tenuisse noscitur. Et ipse hæc contra dedit nobis omni portione sua quod in villa illa in pago illo habuisse visus est, cum itemque domibus, mancipiis, vineis, silvis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quæcunque ibidem habuit, & nos pro animæ nostræ remedium ibi dedimus. Quapropter hunc præceptum ad modum commutationis ipsius viro fieri decrevimus, ut à presente die ipsa locella cum omnia superius scripta vel cum omni integritate sua, quicquid, ut diximus, ille vel fiscus noster ibidem tenuit, ipse ille hoc habeat, teneat, atque possideat, & suis posteris ad possidendum relinquat, vel quicquid exinde facere voluerit, ex nostra commutatione liberam habeat potestatem, & unaquæque pars quod in concambio bonæ pacis placuit accepisse, exinde per longa tempora debeat Deo permittente gratulare. Et ut hæc præceptio. & cetera.

B b ij



*Confirmatio Regis de omni corpore facultatis.*

XXXI. Merito regalis clementia in illis conlata munera vel proprietates parentum nostrorum confirmare deliberat quos cognoscit anteriorum Regum parentum nostrorum vel nobis fidem integram conservasse inlaxam. Idcirco inluster vir ille chartas præcedentium Regum nobis protulit recensendas, qualiter parentibus suis loca aliqua fuissent concessa, petiit ut eum de omni corpore facultatis suæ, tam quod regio munere ipse vel parentes sui promeruerunt, quam quod per venditionis, cessionis, donationis, commutationisque titulum ad præsens iustè & rationabiliter est conquisitum, & ad præsens possidere videtur, per nostrum in ipso deberemus generaliter confirmare præceptum. quod nos pro divino intuitu, vel ejus meritis compellentibus, integra devotione magnitudo vestra præstitisse cognoscat. Præcipientes enim ut quicquid ex successione parentum, vel ejus voluntate, tam munere regio, vel per quælibet instrumenta chartarum ad eodem iustè pervenit, tam in villabus, mancipiis, ædificiis, accolabus, aurum, argentum, speciebus, ornamentis, mobile & immobile, aut quodecunque in quibuslibet rebus per instrumenta chartarum tempore præsentis cum rationis ordine dominare videtur, per hanc auctoritatem firmatus cum Dei & nostra gratia in integritate hoc valeat possidere & suis posteris auctore Deo derelinquere. Et ut hæc auctoritas.

*Si aliquis contra Regis voluntatem egerit, securitas cui eum persequi iusserit.*

XXXII. Qui regiam obtemperant iussionem, experire malum in posterum à quemlibet non debent. Igitur cum & ille cum reliquos pares suos, qui eum secuti fuerunt, faciente rebello illo interfecit, aut quilibet alias causas contra Regem admittit, vel de regno nostro se transtulit, quod nobis satis fuit molestum, & unà cum consilio fidelium nostrorum omnes res ejus sub fisco titulum inlustribus viris illis præcipimus revocare, quia si se non distulisset, non solum res perderat, sed pro tali rebello in vita ipsius eos ordinaveramus insequere, propterea præsentem præceptionem dedimus ut dum prædicti viri illi, vel reliqui pares aut gascindi eorum, non ex sua præsumptione, nisi per nostra ordinatione unà cum consilio seniorum fidelium nostrorum ipsas res sub fisco nostro positas habuerunt, & nostris ditionibus

ubi iussimus, vel reliquorum qui cum eodem mixti fuerunt, ex hoc comprehensum adduxerunt, ideo jubemus ut dum per nostra ordinatione factum est, nullo unquam tempore nec à jamdicto illo, nec qui cum eo mixti fuerunt, nec ab heredibus eorum exinde qualibet calumnia aut repetitione ulla habere penitus non debeant, sed tam ipse ille quam pares, gascindi, vel amici eorum, quicquid de res prædicto illo fuerunt & abstulitum fuit, dum per ejus culpas & nostra ordinatione factum est, omni tempore exinde educi & absoluti permaneant, & ut diximus, calumnia aut repetitione vel damnietate quandoquidem exinde superscripti viri illi fideles nostri non perimefiant habere. Et ut hæc præceptio firmior sit.

*Præceptum quorum ab hostibus vel alio modo fuerint instrumenta incensa.*

XXXIII. Aregale necesse est reventur clementia qui damnietate ab hostibus vel passis sunt violentia. Igitur fidelis Deo propitio noster ille elementia regni nostri suggestit eò quòd ante hos annos, aut anno superiori, exercitus noster aut illius Regis domus suas incendio cremascent, vel res suas quamplures unà cum instrumenta chartarum, tam quod per regio munere perceperat, quam & quod per venditionis, donationis, cessionis, commutationis titulum, vel de alode parentum in quocunque loco in regno nostro aliquid possidebat, ibidem concrematas fuissent. Vnde relationem bonorum hominum manibus roboratam, qualiter ipsis ita cognitum sit, suggestit nobis, & protulit recensendam, & omnes res suas unde ipsa instrumenta perierunt, absque ullius inquietudine, sicut & antea fecit, quietus possidere videtur. Sed pro firmitatis studium petiit memoratus ille ut per nostra auctoritate omnes res suas, tam quòd regio munere, quam quod per venditionis, donationis, cessionis, commutationisque titulum, vel reliqua alode ad præsens cum æquitatis ordine quietus possedit, deinceps in jure & dominatione ejus confirmare deberemus. cujus petitionem gratanti animo præstitisse vel confirmasse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus ut quicquid memoratus ille tam in terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis, quod per relationem superscriptorum virorum cognovimus, iustè & ra-



tionabiliter usque nunc ubicunque in regno nostro possidere videtur, dum ejus instrumenta cremata esse cognovimus, per hunc præceptum plenius in Dei nomine circa cum suffultum atque confirmatum absque ullius inquietudine vel refragatione teneat & possideat, & suis posteris aut cui voluerit in Dei nomine ad possidendum relinquat. Quam verò auctoritatem perpetuis temporibus valituram propria manu subter roborare decrevimus.

*Relatio pagensium ad Regem directa.*

XXXIV. Suggestendo piissimo atque præcellentissimo Domino illo Regi, & Majorem domus illo, à servis vestris pagensibus illis, quorum subscriptionibus vel signacula subtus tenentur inserta. Principalitatis vestre circumspècta clementia novit justa petentibus dignanter annuere & necessitatem patientibus subvenire clementer. Penè omnibus patet regionem nostram ab hostibus depopulatam esse, & domus multorum igne crematas, vel res ablatas; inter quos servus vester ille non modicum ibidem perpeffus est damnum & de rebus suis dispendium, vel omnia instrumenta chartarum, quod ipse vel parentes sui habuerunt, tam quod ex magnificentia Regum possedit, quam quod per venditionis, cessionis, donationis, commutationisque titulum habuit, unà cum domo sua incendio concremata esse noscuntur. unde nostram parvitatem petiit, quod veraciter exinde cognovimus, per hanc notitiam suggestionis vestre innotescere clementiæ. quod & facere servi vestri curavimus. Vestra pietas jubeat quod usque modò in regno vestro quietus possedit, circa eodem per vestro munere præceptum ut inantea valeat, dum sua perdidit instrumenta, possidere quietus & securus. Nos servi vestri quod exinde veracius scimus innotescere præsumpsimus. Vestrum est necessitatem patientibus subvenire.

*Confirmatio de omni corpore facultatis monasterij.*

XXXV. Ille Rex illo Patricio atque omnibus agentibus. Rectum esse censemus ut petitionibus sacerdotum quæ ad profectum pertinent locorum sanctorum ad effectum Christo præfule perducamus. Igitur venerabilis vir ille illius sancti monasterij Abbas gloriæ regni nostri petiit ut dum ipse sanctus monasterius de conlatione parentum nostrorum Deo adjutore videtur esse constructum, nos omni corpo-

re facultatis ejus, tam quod antecessores Abbates ibidem laboraverunt, vel ille Dominus Abbas, qui ibidem fuisse dinoscitur, de re monasterij ibidem visus est augmentasse aut comparasse, quod ab ipso sancto loco moderno tempore possidetur, per nostrum deberemus generaliter confirmare præceptum. quod nos pro divino respectu vel mercedis nostræ augmentum præstitisse vestra non dubitet magnitudo. Etiam & privilegium ipsius monasterij, quod ex institutione sedis apostolicæ seu reliquorum Episcoporum visi sunt meruisse, & per auctoritatem Domni illius seu à reliquis successoribus parentibus nostris adumbratum fuisse dinoscitur, juxta quod etiam per priorem præceptionem nostram erga se perhibentes se munitum, pro perenni stabilitate decrevimus roborare. Præcipientes ergo ut omnes facultates ipsius monasterij, quicquid aut regia conlatione, aut privatorum munere, vel antecessores Abbatis, seu & Domni sui ibidem est legaliter adquisitum aut comparatum, immo de quibuscunque rebus rectè adtractum, quodcunque dominatio ipsius sancti loci undique moderno tempore in villabus, domibus, mancipiis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aut quibuscunque beneficiis cernitur cum æquitatis ordine possidere, per hanc auctoritatem suffultum, absque cujuslibet illicitas controversias, inibi tam præfenti quam futuro tempore Christo præfule proficiat in augmentum. Adicientes ut & privilegium tam de Abbatis ingressu ipsa congregatio, postquam alius migraverit, ex se instituendo, quam & de reliqua omnia quod per institutionem Pontificum de tempora illius usque nunc ipse monasterius habuit concessum & usque hactenus conservatum, vel per decessorum Regum circa se firmatum, ita & inantea, refecatas quarumcunque superfluas inquietudines, sub eo ordine valeant in nostro sermone auxiliante Domino per tempora permanere. Et vos & successores vestri, ubi necessitas fuerit, in conditionibus ipsius monasterij justum faciatis auxilium impartire, ut eis delectet pro salute nostra crebrius exorare, & vobis ob hoc ad gratiam nostram debeat pertinere. Et ut hæc præceptio firma stabilitate subsistat, propria manu infra decrevimus roborare.

*Ut causas auctorum adsumendi suorum aliquis licentiam habeat.*

XXXVI. Malorum necesse est ter-giverfationem regali coërcere censura.



Igitur apostolicus vir ille illius urbis Episcopus, aut venerabilis ille Abbas, aut Deo sacrata illa Abbatissa de monasterio illo, vel quilibet fidelium Domnorum, missa petitione, aut ipse nobis innotuit eo quod a diversis hominibus eorum spontanea voluntate tam ipse quam antecessores eorum data pecunia infra regno nostro plurima in terris aut mancipia comparassent, vel reliqui homines ad ipsa Ecclesia vel monasterio pro anima eorum remedium nonnulla per eorum instrumenta delegassent, & hoc ad presens cum æquitatis ordine possidere videantur, petiit ut pro tempore futuro vel malorum hominum ingenia coercendo, dum plures benefactores vel venditores pro clade quæ grassatur in populo, vel complemte fine naturæ, abique heredibus de hac luce discesserunt, si aliquis per quodlibet ingenium de ipsas res cum inquietare voluerit, licentiam haberet in vice auctorum suorum ipse vel advocatus suus eorum causas adsumere, quod nos propter nomen Domini & reverentiam ipsius sancti loci prestitisse cognoscite. Præcipientes ergo iubemus ut memoratus Pontifex aut Abbas vel Abbatissa seu advocatus ejus in vice auctorum suorum causas ipsius licentiam habeat adsumendi vel obmallandi, & per eorum instrumenta aut de annis ipsam rem, unde tunc a quolibet inquietari videntur, partibus Ecclesie vel monasterij sui, cum æquitatis ordine respondendi, vel obmallandi, super annis contra quemcunque faciendi.

*Judicium evinditiale.*

XXXVII. Veniens ille in nostri vel procerum nostrorum præsentia suggestit quasi homo nomine ille pagensis vester eum in villa nulla manente causa adfallisset, & eum graviter livorasset, vel rauba sua in solidos tantos eidem tulisset, & ob hoc vobis per nostram ordinationem tales datos habuisset fidejussores ut Kalendas illas ex hoc in nostri præsentia debuissent astare causantes. A quo placito veniens memoratus ille ibi in palatio nostro, & per triduo seu amplius, ut lex habuit, placitum suum custodisset, & memoratus ille abjectus sit vel solfatisit, ipse nec venisset ad placitum, nec nulla sumnia nuntiasset, adfirmat. Proinde nos taliter unam cum nostris proceribus constitit decrevisse, ut si evidenter memoratus ille pro hac causa tales vobis datos habuit fidejussores, & placitum suum minimè custodivit, dum & inlustri vir ille Comes palatij nostri te-

stimonaviit quod antedictus ille placitum suum legibus custodivit, & cum adjectivit vel solfatisit, & ipse ille placitum suum custodire neglexit, iubemus ut quicquid lex loci vestri de tali causa edocet, vobis distringentibus, antedictus ille partibus illius componere & satisfacere non recuset.

*Charta parida.*

XXXVIII. Cum in nostra vel procerum nostrorum præsentia homo nomine ille itemque homine nomine illo impellasset dum diceret quasi servo suo nomine illo, unam cum rauba sua in solidos tantos, post se fugitivos pedes recepisset, vel post se retineret indebitè, aut hac præfatus ille omnia hæc fortiter visus est denegasse, quod nec ipse ipso servo fugitivos pedes nec rauba sua post se nunquam recepisset. Sed dum inter se intenderent, sic eidem a proceribus nostris, in quantum inlustri vir ille Comes palatij nostri testimonaviit, fuit judicatum, ut de quinque denominatos idem ille apud tres & alios tres, sua manu septima, tunc in palatio nostro super capella Domni Martini, ubi reliqua sacramenta percurrunt, debeant conjurare quod suprascripto servo illo memoratus ille pedes fugitivos unam cum rauba sua in solidos tantos post se nunquam recepisset. Si hoc conjurare potuerit, de hac causa ductus sedeat. Sin autem non potuerit, ipso servo unam cum rauba sua in solidos tantos cum legis beneficium partibus antedicto illo reddere studeat. Interim verò usque in ipso placito, non nec utra pars ex ipsis victa appareat, unde æquales præceptiones eis fieri & accipere iustissimus.

*Vt pro nativitate Regis ingenui relaxentur.*

XXXIX. Ille Rex Francorum viro inlustri illo Comiti. Dum & nobis divina pietas juxta votum fidelium & procerum nostrorum de nativitate filij nostri illius magnum gaudium habere concessit, ut misericordia Dei vitam eidem concedere dignetur, iubemus ut per omnes villas nostras, quæ in vestra vel in cuncto regno nostro aliorum domesticorum sunt actionibus, tres homines servientes in utroque sexu in unaquaque villa ex nostra indulgentia per vestras epistolas ingenuos relaxare faciatis.

*Vt leudesamio promittantur Regi.*

XL. Ille Rex illi Comiti. Dum & nos unam cum consensu procerum nostrorum in regno nostro illo glorioso filio nostro illo regnare præcepimus, ideo iubemus ut om-



nes pagenses vestros, tam Francos, Romanos, vel reliqua natione degentibus bannire & locis congruis per civitates, vicus, & castella congregare faciatis; quatenus præfente Miffo nostro inlustri viro

illo, quem ex nostro latere illuc pro hoc direximus, fidelitatem præcelso filio nostro vel nobis & leode & famio per loca sanctorum vel pignora quæ illuc per eodem direximus, debeant promittere & conjurare.

## LIBER SECVNDVS.

### Incipiunt capitula de chartis pagensibus.

1. **S**I quis monasterio aut exfenodochio de magna re vult construere.
2. Prologus qui de magna re facit Ecclesie donationem.
3. Item alio prologo cum ipsa donatione ad hoc opus.
4. Cessio ad die præfente ad Ecclesiam, de villa.
5. Precaria de ipsa villa, dum advivit.
6. Donatio de parva re ad Ecclesiam.
7. Charta interdonationis inter virum & feminam de eorum res.
8. Item alia sine aliqua minnacione.
9. Charta obnoxiationis à patre in filiis facta.
10. Epistola cum in loco filiorum nepotes instituentur ab avo.
11. Charta qui suo nepote aliquid meliorare voluerit.
12. Charta ut filia cum fratres in paterna succedat alode.
13. Si quis extraneo homine in loco filiorum adoptaverit.
14. Pactum inter parentes, de hereditate eorum.
15. Libellum dotis.
16. Si aliquis puella invita traxerit.
17. Qualiter in uno volumine testament. persona condat.
18. Securitas pro homicidio facto, si se pacificaverint.
19. Venditio de villa.
20. Venditio de area infra civitate.
21. Venditio de campo.
22. Venditio de servo aut ancilla.
23. Concambio de villis.
24. Concambio de terra aut vinea vel prato.
25. Cautiones diverso modo factas.
26. Item alia.
27. Item alia.
28. Qui se in servitio aliterius obnoxiat.
29. Charta de agnatione, si servus ingenua femina traxerit.
30. Libellum repudiij.
31. Mandatum.
32. Ingenuitates diverso modo factas.
33. Item ingenuitates alio modo post discessum.
34. Item alia adhuc alio modo.
35. Evacuatoria de cautione, si non invenitur.
36. Si quis aliquis servo suo aut gasindo aliquid concedere voluerit.
37. Gestia juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes vel testamenta legantur.
38. Mandatum ad gestia.
39. Epistola si aliquis rem Ecclesie ad usum habeat, & de sua proprietate aliquid donet.
40. Præstaria de re Ecclesie ab Episcopis facta.
41. Precaria, qui rem aliterius satire vult & non potest, post & precaria.
42. Indicalum cum Episcopus ad alium in resurrectione Domini eulogias dirigit.
43. Rescripto ad Episcopo de visitatione.
44. Quomodo ad Rege, Regina, vel Episcopo post nativitate Domini visitatione directa scribatur.
45. Item alia de nativitate Domini.
46. Commendatitias litteras ad Episcopo jam cognito.
47. Item commendatitias litteras ad Abbate noto.
48. Supplicatorio pro eo qui de monasterio regreditur, aut illo qui ingredi voluerit.
49. Indiculum generale ad omnes homines.
50. Indiculo commendatario ad viris inlustris laicis.
51. Indiculum ad omnes potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi.
52. Qualiter pro nativitate filij Regis ex ordinatione dominica domesticus de villas Regis ingenuitates facere debeat ad servientes.



INCIPIT SCEDOLA QVALITER CARTAS  
paginis fiantur.

*De magna re qui vult exfenodochio aut monasterio construere.*

I. D. Omino verè sancto atque sedula ostensione patentibus virtutum miraculis Christi remuneratione fulgenti, oratorio ac cellula in honore sanctæ ac semper virginis genitricis Domini nostri Iesu Christi aut in alterius sancti constructa, ille, reus quidem meritis flagitiis, quoque sceleribus, prælasivis actibus ac nimia fœditate pollutus, vel opere omnium honorum Christianorum longè fatis extremus. Hoc tota penè sanctarum scripturarum series Christianis fidelibus pia exhortatione pronuntiat, hoc etiam tonitrualis illa Evangelistarum vox, sancto suggerente Spiritu, sua potestate concelebrat, ut faciat in pauperes eleemosynam qui vult tartari evadere supplicia. Vnde

Math. 19.  
Luc. 12.

& Dominus in evangelio dicit: *Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo.* Pensemus ergo omnes Christiani quanta sit pietas & largitio redemptoris ut eleemosynas pauperum promittantur nobis thesauri regni celorum. Procuremus igitur sicut Dominus & salvator noster præcepit, & ac si non quantum avemus, saltim in quantum possumus, eleemosynam faciamus. Nemo itaque dubitet, nemo taret: quia si nos facimus quæ Dominus & salvator noster præcepit, ille sine dubio facturus est quæ promissit.

Eccli. 29.

Ait enim scriptura: *Abcondite eleemosynam in corde pauperis, & ipsa pro te deprecabitur Domino.* Abcondamus ergo eleemosynam in corde pauperis, ut proveniat nobis deprecatio pauperum in remissionem peccatorum. Multa quidem & alia quæ latiniofa sunt prosequi pro eleemosynis faciendis testimonia in scripturis sanctis reperimus, inter quibus vel ex quibusillam ego existimo potiore sententiam quæ ait: *Sicut*

Eccli. 3.

*aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Quid ergo verius potest credi, quid confidentius, quidve expressius, quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Iustè ergo extinguitur qui peccatorum incendia eleemosynis juxta pollicitationem divinam extinguere non festinat. Faciant quippe ce-

teri quod voluerint, agant quod ipsi maluerint, idcirco quia omnis homo suo sensu ducitur; ego tamen hujus rei exemplum secutus elegi ad præfato oratorio vel cellula, juxta Apostolorum numerum duodecim ad præfens pauperum, pro remissione peccatorum meorum, vel pro diluenda meorum mole peccaminum, Christo præfule conlocare; ubi etiam per præsentem epistolam donationis meæ dono ad præfente die quod in luminaribus ipsius oratorij vel in alimonia & substantiali victu, vestitu quoque & sustentatione ipsorum pauperum vel Clericorum ibidem ferventium, Deo gubernante & opitulante, proficiat, donatùmque in perpetuum esse volo, atque de meo jure in eorum dominatione & potestate lego, trado, transmittito, atque transfundo, hoc est, agros quorum vocabula sunt illa & illa, quæ ponuntur in territorio illo, pari modo, & quicquid in illo territorio ponitur, in omni soliditate portione mea, unà cum mancipiis, ædificiis, vineis, terris, pratis, silvis, omnique jure eorum, unà cum coloniciis adjunctis, adjacentis earum, in omni soliditate earum, sicut à me noscitur fuisse possessum, aut mihi ex legitima successione aut undecunque aliquid mihi ibidem obvenit, cum omni soliditate vel opportunitate earum ad integrum; ea scilicet ratione atque prætexto ut remota Pontificum simulque ecclesiasticorum omnium officialium seu publicorum omnium potestate, nullas functiones vel exactiões, neque exquisita & lauta convivia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula, neque etiam caballorum pastus, aut paravereda, vel ceteras angarias, aut in quodcunque functionis titulum dici potest, de ipsa facultate penitus non requiratur, sed sub integra emunitate facultaticula ipsa, sicut à me huc usque possessa est, in jure oratorij sancti illi & prædictorum pauperum debeant Deo protegente & opitulante persistere; nisi tantùm sancti & apostolici illius urbis Episcopi, in cujus oppido exfenodochius ipse ponitur, pro tradendis benedictionibus vel substituendis Abbatibus, Presbyteris quoque & Diaconibus, absque ulla pecuniarum adeptione, amplius verò



verò donandi, exigendi, vel minuendi causam nullam habeat potestatem. sed nec per commutationis locum quicquam ex hoc auferendi nullo tempore occasio vel aditus tribuatur, sed perpetualiter in potestate præfati oratorij sancti illius vel ipsorum pauperum Christo favente permaneat. Hoc etiam ipsis Pontificibus obsecro vel committo, ut illos per succedentibus temporibus, cum casus mortis extiterit, Abbatibus aut Clericis vel reliquis Clericorum gradus in eodem loco dignentur vel debeant instituire quos sapientia & eruditio scripturarum clarificat, vel quos vita sancta & actio bona aut conversatio honesta commendat. Vnde obsecro clementissimis Regibus tam præsentibus quam futuris & omnibus in Deo Episcopis omnibusque potestatibus ac primatibus, omnes etiam seniores, quoscunque iudices esse confiterit, per ineffabilem Dei omnipotentiam & per inseparabilem Patri & Filio & Spiritui sancto trinitatem, ut hac voluntate mea pro nullis occasionibus, sicut existente sine Deo cupiditate res exigi solet, nulla ratione nulloque tempore convellere permittatis, sed per sollicitudinem & curam Episcopi constare potius pro reverentia trinitatis immensæ vestro tempore & studio vel opere jubeatis, quatenus ut & ille vobis mercedem restituat in futuro qui scit me eleemosynis ipsis sanctis Dei pauperibus pro amore Domini nostri Iesu Christi ardenti desiderio tribuisse. Si quis huic voluntati meæ pro quibuslibet adventionibus seu oppositionibus, sicut mundus cottidie artibus & ingenii expolio obviis, vel repetitor, convulsor etiam, aut tergiversator extiterit, anathema sit; & tam qui fecerit quam qui faciendo consenserit, anathema sit; & sicut Dathan & Abiron hiatu terræ absorpti sunt, vivens in infernum descendat, & cum Ziezi fraudis mercatore & in præfenti & in futuro seculo partem damnationis excipiat; & tunc veniam consequatur quando consecutus est & diabolus, qui sese fallendo a throno sede dejectus, cruenta adinventione bonis operibus semper obviare pervigilat, insuper etiam inferat sociante quoque tam in persecutione quam in exactione sacratissimo fisco, vel sancto Episcopo Ecclesiæ ipsius auri libras centum; & nihilominus hæc præfens epistola, quæ à me pro timore Dei & amore pauperum conscripta est, firma, incorrupta, intemerata, inviolataque permaneat. Ego

Tom. II.

namque de conlatis ac superius prænotatis rebus omnia ad curam & sollicitudinem aut defensionem rerum vel gubernationem ipsorum pauperum sancto ac prænotato Domino illo Episcopo vel successoribus suis, Deo sibi teste, committo; & instrumenta, per quod res ipsas auxiliante Domino per eorum sollicitudine defensentur, superscripto Domino illi Episcopo præmanibus tradidi; & qualiter ibidem providè, piè, rectè an fecus egerit, Christo Domino in se iudice recognoscat. Mihi autem nihil exinde proprietatis titulum penitus non reservavi: quia facilè contemnit omnia qui cupit ab inferni faucibus erui, vel ille qui peccatorum remissionem Deo remunerante desiderat, aut ille qui semper cogitat eum velit nolit esse moriturum. Stipulatione, & cetera.

*Prologus qui de grandi causa facit donationem.*

II. Quantum intellectus sensusque humanus potest mente sagaci pensare atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius valet in hujus seculi luce gaudia fugitiva lucrare quam quod de rebus suis locis venerabilibus in alimoniis pauperum curetur impendere: quatenus fragilitatem naturæ quod omnes generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eveniat, oportet pro salute animæ vigilare, ut non inveniatur quemquam imparatum, & sine aliquo respectu discedat à seculo. Quin potius, dum proprio libertatis jure subsistit, ex caducis substantiis in æterna tabernacula vitam quærat mercari æternam; ut inter justorum consortium desiderabilem valeat adipisci locum, & retributionem sibi præparet Deum, ut de fructu indeficienti paradisi mereatur foveri; de cuius vivo fonte, perfecta fide poscente, nec subtrahitur poculum, nec minuitur alveus, sed potius uti quisque hausit, inrigatus dulcedine cœlitus, atque suavis ei flagrat odor balsami paradisi.

*Item alio prologo.*

In nomine sanctæ Trinitatis. Prosperum ac salubriter consilium immòque satis jocundum esse dinoscitur ut homo de mundanis rebus comparet paradysum & de terrena transferat in cœlestia. Sic Dominus in sancto evangelio præclaram intonat vocem dicens: *Theaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec fur effodit, nec tinea sulcat.* Matth. 6.

C c



*Prologo de Clerico qui in monasterio insonoratur, qui suam rem ad ipso loco donat.*

Debet unusquisque largiente Domino, dum versatur in corpore, futura tractare & de caducis rebus mercari aeterna; ut quandoquidem iubente Deo de corpore egredi contigerit, de mammona iniquitatis mansionem sibi reperiat comparatam in caelis. Idcirco ego ille cedo ad monasterio illo, ubi Abba ille custos praesse videtur, & comam capitis mei ibidem deposui, & in ipso monasterio sub norma sanctorum vivere cupio, cessumque in perpetuum.

*Item prologo.*

Opportunum est unumquemque, dum terrena munera possidet, pro anima sua frequentius cogitare, ut terrenam beatitudinem possidere mereatur. Ego inluster vir ille sentio me infra corpus meum infirmum esse & infra anima mea nimis esse peccatorem. Admonet me divina potentia, vel compunctio cordis mei mihi obvenit, ut pro peccatis meis remedium aliquid de res meas locis sanctorum delegare debeam. Idco cedo.

*Item prologo.*

In nomine sanctae Trinitatis. Prosperum, salubre, & satis jocundum esse censuimus ut homo de caduca quispiam seculi ad peccata sua redimendum valeat offerre, aut quid promptiore consilio, ut homo de mundanis rebus seculi comparet paradysum, & de terrena substantia se transferat in caelestia. Itaque ego ille pro divino intuitu & mei mercede compendij, ut me Dominus in futurum veniam concedere dignetur, vel ut nomen meum in libro vitae adscribatur, dono ad jamdicto monasterio in luminaribus Ecclesiae vel in stipendiis pauperum aut monachorum, donatumque jure legitimo esse volo.

*Item prologo.*

Dum hujus exempli in quodam noscitur cecidisse, patimur arumnam, & die mortis cotidie ante oculos suspicamur esse propinqua, oportet unicuique ob amore caelestis patriae devotionis lucra complecti & res sibi datas in sanctorum vel etiam indigentium usibus alegantas relinquere, ut peccatorum pondera, quae pontificum poenitendo non valent laxare, ab eorum intercessione plenius ad veniam debeant pervenire. Idcirco ego ille.

*Item alio prologo cum ipsa donatione ad hoc opus.*

III. Mundi terminum ruinis crebref-

centibus adpropinquantem indicia certa manifestant & experimenta liquida declarare noscuntur, & ad discutiendas torpentes infidelium mentes illa dudum in evangelis a Domino dicta oracula incumbere noscuntur. Ergo operae pretium arbitror futurum vicissitudine praecoccupans anticipare, & incertum humanae conditionis eventum sagaci mentis intuitu providere; quatenus ex hoc inflicto facinorum vulneribus, indulta pietate, remedia merear adipisci. Ergo ego in Dei nomine ille & coniuix mea illa considerantes qua gravamur sarcina peccatorum, & reminiscens bonitatem Dei dicentis *Date elemosynam*, Luc. 11.

*& omnia manda sunt vobis*, de tanta igitur miseratione & pietate Domini confisi, idcirco per hanc epistolam donationis donamus, donatumque in perpetuum esse volumus, atque de jure nostro in potestate & dominatione monasterij illius in honore sancti illius in pago illo constructi, ubi praest venerabilis ille Abba, vel turba plurima monachorum adunata, transmittimus atque transfundimus villas nuncupantes illas, sitas in pago illo, cum terris, domibus, aedificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, piscuis, aquis, aquarumve decursibus, adjacentis, adjacentis, appendiciis, peculium utriusque sexus, mobilibus & immobilibus, sicut a nobis moderno tempore possidetur, vel si inantea ibi undecunque aliquid augmentare vel meliorare poterimus, ad praefato monasterio in alimonis vel substantiis monachorum ibidem habitantium Christo protegente proficiat, ea scilicet ratione ut dum pariter advivimus, antedictas villas sub uso beneficio tantummodo absque ullo praedicio vel diminutione aliqua ipsius monasterij possideamus, nisi tantum si aliquem ex servientibus nostris a jugo servitutis pro communi mercede relaxare voluerimus. Post obitum vero, quandoquidem Deus voluerit, nostrum absque ullius judicis vel heredum nostrorum expectata traditione, cum omni re emeliorata, quicquid in suprascriptas villas in quibuslibet rebus vel corporibus augmentatum vel melioratum fuerit, de praesenti hoc pars antedicti monasterij vel memoratus Abbas sui que successores in Dei nomine perpetualiter recipiant possidendum, tanquam si ad praesens absque usu nostro eorum fuisset subssecuta possessio; ita ut quicquid de praedictas villas propter opportunitatem ipsius monasterij



facere decreverint, liberum in omnibus potiantur arbitrium. Præsentem verò donationem, ne quicquam auri talium vilitate, gestus municipalibus alligari curavimus, & omnino decernimus ne aliquando in eam ob hoc causam quisquam valeat reperire. Quòd si aliquos instrumentis de ipsas villas de nomen nostrum in adversitate prædicti monasterij quolibet ordine comprehensus, aut antèrius aut postèrius prænotatos, quod nos nec fecimus nec facere rogavimus, à quocunque præter istum, quem firmissimum volumus esse, quoquo tempore ostensus fuerit, nullum sortiatur effectum, nisi vacuum & inanis appareat; auctorem verò criminis vel falsarium nec inultum tunc temporis patiat judicaria abire potestas. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, huic voluntati nostræ per quibuscumque ad inventionibus aliquis de heredibus nostris, aut iudicium sava cupiditas, vel qualibet persona, obvius repetitor extiterit, à conventu omnium Christianorum vel limitibus Ecclesiarum extraneus habeatur, & Iudæ traditoris Domini nostri Iesu Christi perfruat consortium, insuper etiam inferat partibus ipsius monasterij vel fratrum ibidem consistentium, fociato quoque tam in actibus quam in prosecutione sacratissimo fisco, auri libras tantas, argento pondo tanta, & ne sic quoque quod repetit valeat vindicare, nihilominus præsens donatio, quæ à nos pro timore Dei & amore pauperum Christi conscripta est, firma & inlibata omni tempore debeat permanere. stipulatione subnixâ. Actum ibi sub die illo.

*Cessio à die præsentè ad Ecclesiâ.*

IV. Dum fragilitatis humani generis pertimescit ultimum vitæ temporis subitanea transpositione ventura, oportet ut non inveniatur unumquemque imparatum, ne sine aliquo boni operis respectu migret de seculo, nisi dum suo jure & potestate consistit, præparet viam salutis, per quam ad æternam valeat beatitudinem pervenire. Ideoque ego in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedio animæ nostræ & remissionem peccatorum nostrorum, ut veniam in futurum consequi mereamur, cedimus à præsentè die cessumque in perpetuo esse volumus, atque de jure nostro in jure & dominatione sanctæ Ecclesiæ illius in honore illius construendæ, villa nuncupante illa, sita in pago illo, quæ ex alode parentum aut unde-

Tom. II.

cunque ad nostra pervenit dominatione, & ad præsens possidere videmur, cum omni merito & termino suo, cum adjacentis, adjunctis, appendiciis, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, farinariis, cum pastoribus gregis, peculium utriusque sexus majore vel minore, mobilibus & immobilibus, vel quicquid dici aut nominari potest, & tempore præsentè nostra videtur esse possessio, ad præsentè Ecclesiâ volumus esse concessum; ita ut ab hac die memorata villa illa pars antedictæ Ecclesiæ, vel Pontifex civitatis illius, aut auctores Ecclesiarum, eam habendi, tenendi, possidendi, vel quicquid exinde pro opportunitate ipsius elegerint faciendi, liberum in omnibus perfruantur arbitrium; ita ut nomen nostrum in libro vitæ conscribatur, vel pro nos utrumque sacrificium post obitum nostrum pio Domino offeratur. Licet in cessionibus penam adnecti non sit necesse, sed nobis pro omni firmitate placuit inferendum. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nosiple, quod absit, aut aliquis de heredibus vel proheredibus nostris, seu qualibet persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, ullo unquam tempore contra præsentem epistolam cessionis nostræ, quam propter nomen Domini & veneratione sancti ipsius loci spontanea voluntate fieri decrevimus, venire aut aliquid agere voluerit, aut tergiversator extiterit, anathema sit, & cum superscripto Domino illo ante tribunal Christi deducat rationes, insuper inferat juxta pœna seculi, cum cogenti fisco, partibus ipsius Ecclesiæ, aut auri libras tantas, aut argenti pondo tanta, & quod repetit nullatenus valeat vindicare, sed præsens cessio omni tempore inlibata permaneat, cum stipulatione subnixâ.

*Precaria de ipsa villa, dum vivit.*

V. Domino sancto & apostolica sede colendo Domino & in Christo patri illi Episcopo ego ille & conjux mea illa. Pluribus non est incognitum qualiter propter nomen Domini ad Ecclesiâ illam in honore sancti illius villa nostra nuncupante illa, sita in pago illo, quicquid ibidem undecunque fuit nostra possessio, in integritate per epistolam cessionis nostræ visi fuimus concessisse, & eam vos ad parte superscriptæ Ecclesiæ recepistis. Sed dum postea nostra fuit petitio, & vestra benevolentia

C c ij



& pietas habuit, ut ipsa villa, dum advivimus, aut qui pari suo ex nobis suppreffis fuerit, dum advivit, nobis ad beneficium usufructuario ordine excolendum tenere permisisit; ea scilicet ratione ut nihil exinde penitus de qualibet re alienandi aut minuandi pontificium non habeamus, sed absque ullo præjudicio supra scriptæ Ecclesiæ vel vestro eam tantummodo excolere debeamus. Ideo hanc precariam vobis emittimus, ut nullo unquam tempore nostra possessio, etiam si spatium vite nobis Dominus prolongaverit, nullo præjudicio aut deminutione aliqua de ipsa villa vobis generare non debeat, nisi usu tantum, dum advivimus, habere debeamus, & post nostrum ambobus discessum, cum omni re meliorata, quicquid ibidem undique adtrahere aut meliorare poterimus, per hanc precariam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, absque ullius iudicis aut heredum nostrorum expectata traditione, vos vel successores vestri aut agentes Ecclesiæ in vestram eam faciatis dominationem revocare perpetua-liter possidendum, vel quicquid exinde facere elegeritis, sicut nostra continet epistola, ad profectum præfate Ecclesiæ Domini illius liberum habeatis arbitrium. Facta precaria ibi.

*Donatio de parva re ad Ecclesiam.*

VI. Si aliquid de rebus nostris locis sanctorum vel in substantia pauperum conferimus, hoc nobis proculdubium in æterna beatitudine retribuere confidimus. Ergo ego in Dei nomine ille in amorem Domini nostri Iesu Christi & remissionem peccatorum meorum, ut veniam delictis meis consequi merear in futurum, dono donatumque in perpetuum esse volo ad basilica illa in honore sancti illius constructa portionem meam in villa nuncupante illa, in pago illo, quicquid ibidem ad præfens tam de alode parentum vel de qualibet adtractu possidere videor, totum & ad integrum ad præfata basilica volo esse donatum, ea videlicet ratione ut dum advixerero, sub usu beneficii teneam absque ullo præjudicio vel deminutione aliqua de qualibet re antedictæ basilicæ excolere debeam. Post meum quoque quandoquidem Deus de hac luce voluerit discessum, de præfente, absque cuiuslibet iudicis aut heredum meorum expectata traditione aut contrarietate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, campis, vineis, filvis, pratis, pas-

cuis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis Abba de ipsa basilica vel agentes ejus in eorum debeant dominatione revocare perpetua-liter possidendum; habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro opportunitate antedictæ Ecclesiæ elegerint faciendi liberam in omnibus habeant potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipse, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, seu qualibet opposita persona, calliditate commotus, aut cupiditate præventus, contra hanc epistolam donationis nostræ, quam spontanea voluntate propter nomen Domini fieri decrevimus, venire aut eam infringere conatus fuerit, iram trinxit magestatis incurrat, & cum supra scripto sancto illo ante tribunal Christi deducat rationes; insuper inferat partibus ipsius basilicæ, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat; sed præfens epistola omni tempore firma & inviolata permaneat, stipulatione subnixâ.

*Charta inter donationis inter viro & femina de eorum res.*

VII. Quicquid enim inter conjugatos de propria facultate, manente caritate, pro amore dilectionis in invicem condonare placuerit, scripturarum necesse est titulis allegare, ne in posterum ab heredibus eorum vel à quocunque possit convelli: quia secundum legem, si manente conjugio vir uxori vel uxor marito aliquid donaverit, si is cui donatum est prior mortuus fuerit, apud donatorem ea quæ donata fuerint remanebunt. Igitur ego in Dei nomine ille, & te dulcissima conjux mea illa, dum & inter nos procreatio filiorum minimè esse videtur, ideo convenit nobis ut omne corpore facultatis nostræ invicem usufructuario ordine condonare debeamus, quod ita & fecimus. Proinde dono tibi, dulcissima conjux mea, si mihi in hunc seculum suppreffis fueris, omni corpore facultatis meæ, tam de alode, aut de comparatum, vel de qualibet adtractu, ubicunque habere videor, & quod pariter in conjugium positi laboravimus, tam terris, villabus, domibus, cum omni præsidio, accolabus, mancipiis, vineis, campis, pratis, aquis, aquarumve decursibus, aurum, argentum, vestimenta, peculium utriusque sexus majore vel minore, ita ut dum vixeris usufructuario ordine valeas possidere vel dominare, excepto quod pro animæ remedium ad loca san-



etorum condonavimus, ut inspecta nostra delegatione in omnibus conservetur, & quantumcunque de alode nostra post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum legaliter condonare & delegare volueris, hoc licentiam habeas faciendi, & inspecta delegatione inconvulsam permaneat, in reliquo vero omnes res ipsas, quantum post tuum discessum intestamentum remanserit, ad nostros legitimos revertatur heredes. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudine tua, in compensatione rerum tuarum quod in me visus es contulisse, si mihi in hunc seculum suprestis fueris, dono tibi omni corpore facultatis mee, ubicunque, undecunque, tam de hereditate parentum quam de comparatum, vel quod pariter laboravimus, totum & ad integrum, tam in villabus, domibus, & cetera, excepto quod pro animae remedio ad loca sanctorum delegavimus, ut inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur, & quod de ipsa alode mea post meum discessum pro communi mercede ad loca sanctorum \*\*\* vel ingenuos relaxare volueris, licentiam habeas, & inspecta ipsa instrumenta, in omnibus conservetur. Post tuum quoque discessum, quicquid intestamentum remanserit, ad nostros heredes, qui tunc propinquiores fuerint, revertatur. Si vero, quod futurum esse non credimus, aliqui de heredibus nostris vel quicunque contra hanc interdicationem, unde inter nos uno tenore conscriptas firmavimus, venire aut infringere voluerit, nullatenus valeat vindicare, sed inferat partibus vestris, cum cogente fisco, auri libras tantas, argenti tantas; presente vero epistola in nullo possit convelli, sed firma & inlibata permaneat.

*Item alia sine aliqua minuatione.*

VIII. *Ista alia à capite instar prioris usque dum advixeris usufructuario ordine debeas possidere, post tuum quoque discessum ad legitimos nostros revertatur heredes, & nullum pontificium quicquam exinde alienandi aut minuendi habere non debeas. Similiter & ego illa, dulcissime jugalis meus ille, commonet me dulcitudine tua in compensatione rerum tuarum, quod in me visus es contulisse, si mihi in hoc seculum suprestis fueris, omnes res meas quascunque, aut ubicunque, tam in terris, & reliqua, sub usu beneficio debeas possidere,*

& nullum pontificium quicquam exinde alienandi aut minuendi præter usum tantum non habeas, & post tuum discessum ad legitimos nostros revertatur heredes.

*Charta obnoxiationis à patre in filiis facta.*

IX. Dulcissimis filiis meis illis ego ille. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos villas aliquas nuncupantes illas, sitas ibi, genetrice vestra illa, antequam eam meo lociasset conjugio, per epistolam cessionis aut libellum dotis visus sum condonasse. Sed dum & ipsa peccatis meis facientibus, ab hac luce discessit, & vos omni alode ipsius genetrice vestra illa, juxta quod & ratio præstitit, mecum exinde in præsentia bonorum hominum aut Regis altercastis, per ipsam epistolam, quam in eam feceramus, contra nos evindicastis, & in vestra potestate omne alode ipsius recepistis. Sed dum mea fuit petitio, & vos, ut concedet bonis filiis, voluntatem meam obtemperantes, ipsas villas vel res quæ fuerunt genetrice vestra, quas ego ei dedi vel condonavimus, mihi ad usum beneficii tenere & excolere absque ullo vestro præjudicio permisistis, ideo nobis complacuit alias villas nostras illas pro vestra benevolentia & suprascripto usu de villas vestras per hanc epistolam obnoxiationis vobis obnoxiasse; ita ut deinceps tam suprascriptas villas quam etiam & illas quas supra scriptæ genetrice vestre per meam epistolam contuleram, per vestro beneficio excolere debeamus, & nullum pontificium de omnia suprascripta nec vendere nec alienare nec concambiare nec per qualibet ingenio minuere habere non debeam potestatem, nisi tantum usum, sed per hanc epistolam obnoxiationis meæ in vestro sint arbitrio & potestate, & quodocunque volueritis, & vobis placuerit, absque ulla mea contrarietate aut repetitione omnia superius prænotata, tam quod vestrum antea de parte genetrice vestre fuit alode, quam & illas alias nuncupantes sic, quod vobis pro ipso usu visus sum obnoxiasse, in vestra debeatis revocare dominatione perpetua liter ad possidendum, vel quicquid exinde facere volueritis, liberam inde habeatis potestatem, absque alia aliqua intercedente precaria, sed per hanc obnoxiationem, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, perpetim valeat obtinere vigorem. stipulatione subnixâ. Actum & reliqua.



*Epistola cum in loco filiorum nepotes instituantur ab avo.*

X. Dulcissimis nepotibus meis illis ego ille. Quicquid filiis vel nepotibus de facultate pater cognoscitur ordinasse, voluntatem ejus in omnibus lex Romana constringit adimplere. Ideoque ego in Dei nomine ille, dum & peccatis meis facientibus genetrix vestra filia mea illa, quod non optaveram, tempore naturæ suæ complente ab hac luce discessit, ego verò pensans consanguinitatis causa, dum & per lege cum ceteris filiis meis avunculis vestris in alode meo succedere minimè potueratis, ideo per hanc epistolam vos, dulcissimi nepotes mei, volo ut in omni alode mea post meum discessum, si mihi superstitis fueritis, hoc est, tam terris, domibus, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, mobilibus & immobilibus, peculium utriusque sexus majore vel minore, omnique suppellectile domus, in quodcumque dici potest, quicquid supra dicta genetrix vestra, si mihi superstitis fuisset, de alode mea recipere potuerat, vos contra avunculos vestros filios meos præfata portione recipere faciatis, & dum ipsius filia mea genetricæ vestræ, quando eam nuptam tradidi, in aliquid de rebus meis mobilibus, drappos, fabricaturas, vel aliqua mancipia in solidos tantos dedi, vobis hoc in parte vestra supputare contra filios meis faciatis. Et si amplius vobis insuper de præsidio nostro obvenerit, tunc cum filiis meis avunculis vestris portionem vobis ex hoc debitam recipiatis, & quicquid exinde omnia superius conscripta facere volueritis, liberam habeatis in omnibus potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, vel qualibet persona, contra hanc epistolam venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat vobis tan. & quod repetit nullatenus vindicare valeat, sed præsens epistola omni tempore firma permaneat, cum stipulatione subnexa. Actum illo.

*Charta qui filio aut nepote suo aliquid meliorare voluerit.*

XI. Dulcissimo filio vel nepote meo illi ego ille. Quicquid pater unumquemque de filiis vel nepotibus plus habere voluerit, hoc sibi secundum legis ordinem sine consortis repetitione defendat, nec præsumat aliquis contra voluntatem patris agere. Igitur ego in Dei nomine ille, dum

& mihi jam senectus adgravat, & necessitates meas ut oportet procurare non valeo, & tu mihi in necessitatibus meis solatium præbere non desistis, & die noctumque deservire non cessas, ideo pro bonitate & pro respectu servitij tui, qua circa me defudas, cedo tibi cessumque in perpetuum esse volo, & de meo jure in tua transfundo dominatione & potestate, absque consortio fratrum tuorum vel filijs meis, loco nuncupante illo, quicquid ibidem usque nunc tam de alode parentum quam de reliquo adtractu visus sum tenuisse, unà cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel reliquis quibuscumque beneficiis, tibi, ut diximus, à die præsentem volo esse concessum; ita ut ab hac die, sicut superius diximus, eum cum omni integritate sua habeas, teneas, possideas, vel quicquid exinde facere volueris, absque consortio fratrum tuorum vel filiorum meorum, liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credo, aliquis de heredibus vel proheredibus meis, seu qualibet persona, contra hanc cessionem meam quoquo tempore venire aut eam infringere voluerit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat; sed præsens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

*Charta ut filia cum fratribus in paterna succedat alode.*

XII. Dulcissima filia mea illa, ego ille. Lex Salica Diuturna, sed impia, inter nos consuetudo tenetur, ut de terra paterna sorores cum fratribus portionem non habeant. Sed ego perpendens hanc impietatem, sicut mihi à Deo æqualiter donati estis filij, ita & à me sitis æqualiter diligendi, & de res meas post meum discessum æqualiter gratuletis. Ideoque per hanc epistolam te, dulcissima filia mea, contra germanos tuos filios meos illos in omni hereditate mea æqualem & legitimam esse constituo heredem, ut tam de alode paterna quam de comparatum vel mancipia aut præsidium nostrum vel quodcumque moriens reliquero, æquale lance cum filiis meis germanis tuis dividere vel exæquare debeas, & in nullo penitus portionem minorem quam ipsi non accipias, sed omnia vel ex omnibus inter vos dividere vel exæquare æqualiter debeatis. Si quis verò, & quod sequitur.



*Si quis extraneo homine in loco filiorum adoptaverit.*

XIII. Domino fratri illo ille. Dum peccatis meis facientibus, diu orbatu a filiis, & mihi paupertas & infirmitas afficere videtur, & te, juxta quod inter nos bonae pacis placuit atque convenit, in loco filiorum meorum visus sum adoptasse, ita ut dum advixero, victum & vestitum, tam in dorso, quam in lecto, seu calciamentum mihi in omnibus sufficienter impertias & procures, & omnes res meas, quasque habere videor, tam manso, vinea, prato, peculio, seu reliqua suppellectile domus mei, salvo jure ille, me vivente in tua potestate recipere debeas, propterea tibi hanc epistolam fieri decrevi, ut neque ego, nec nullus de heredibus meis, aut quicumque hanc convenientiam inter nos factam emutare non possit, sed sicut superius continetur, mea necessitate, dum advixero, debeas procurare, & omnes res meas & ad praesens & post meum discessum in tua potestate permaneant, & quod tibi exinde placuerit faciendi liberam habeas potestatem. Quod si aliquis hoc quoquo tempore emutare voluerit, inferat tibi tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed praesens epistola omni tempore firma permaneat.

*Pactum inter parentes de eorum hereditate.*

XIV. Quicquid enim inter propinquos de alode parentum, non a judiciaria potestate coacti, sed sponte, manente caritate, justè debita unicuique portio terminatur, non de rebus detrimentum, sed augmentum potius potest esse censendum. Et ideo necessè est inter se eorum facta scripturarum serie alligari, ne ab aliquibus in posterum valeat refragari. Ideo dum inter illo & germano suo illo de alode genitoribus eorum ill. & ill. bonae pacis placuit atque convenit ut eam inter se manente caritate dividere vel exaequare deberent, quod ita & fecerunt. Accepit itaque ille villas nuncupantes illas, fitas ibi, cum mancipia tanta illa similiter. De praesidio verò, drappos, fabricaturas, vel omni suppellectile domus, quicquid dici aut nominari potest, aequalentia inter se visi sunt dividisse vel exaequasse, & hoc invicem pars parti tradidisse, & per fistuca omnia partitum esse dixisse. Propterea praesentes epistolas duas uno tenore conscriptas locum pactonis inter se visi sunt conscripsisse, ut nullus deinceps contra pare suo, nisi quod ad praesens accepit, de ipsa alode

genitore eorum amplius requirendi pontificium habere non debeat. Quod si aliquando aliquis ex ipsis aut heredes eorum hoc emutare voluerint, aut amplius requirere quam accepit voluerit aut adsumere, inferat pari suo ista tuta servanti auri libras tantas, argenti pondus tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed praesens pactio omni tempore firma permaneat. Stipulatione subnexa. Actum.

*Libellum dotis.*

XV. Quod bonum, faustum, felix, prosperumve eveniat. De disponendis maritalisque ordinibus, ac procreatione liberorum, causis quae stant necesse est, ut omnia, etiam donatio, per scripturarum seriem pleniorum obtineant firmitatem. Donat igitur ille honestae puellae ac nurui suae illae, sponsa filio suo illo, ante die nuptiarum, donantisque animo transfert atque transcribit, hoc est, in tanto dono villa nuncupante illa, sitam ibi, cum domo condigna ad habitandum, vel omni integritate ibidem aspiciente. Similiter & in dotis titulum alias villas nuncupantes illas, fitas ibi, mancipia tanta illa & illa, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, caballos tantos, boves tantos, gregem equarum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium, ita ut haec omnia per manu sua ad superscripta puella nuro sua illa ante die nuptiarum debeant pervenire & in sua dominatione revocare, vel quicquid exinde facere voluerit liberam habeat potestatem. Quod si quis contra hunc libellum dotis venire & eum infringere conaverit, inferat partibus ill. tantum. & reliqua.

*Si aliquis puella invita traxerit.*

XVI. Dulcissima conjuge mea illa, ille. Dum & te per voluntate parentum tuorum habui disponatam, & absque tua vel parentum tuorum voluntate, rapto scelere, meo conjugio sociavi, id est, dum & te faciente conturno contra voluntatem parentum tuorum rapto scelere in conjugio sociavi, unde vitae periculum incurrere debui, sed intervenientes sacerdotes vel bonis hominibus vitam obtinui, sic tamen ut quod tibi in tanto dono, vel in dotis titulum, ante die nuptiarum, si te disponatam habuisses, conferre debueram, per hanc epistolam compositionalem aut, si convenit, cessionem firmare deberem. quod ita & feci. Ideoque dono tibi locello nuncupante illo, situm in pago illo, cum domibus ad manendum coadignis, vel



omnia intrinsecus utensilia necessaria, cum terris, accolabus, mancipia tanta illa, vineis, silvis, pratis, pascuis, vel reliquis quibuscunque beneficiis, caballos tantos, boves tantos, gregem equorum, gregem armentorum, gregem porcorum, gregem ovium, inter aurum & argentum, fabricaturas in solidos tantos, drappos tantos, hæc omnia superius comprehensa à die præsentè in tua tradidi potestate & dominatione possidendum, habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis verò. & cetera.

*Qualiter in uno volumine testamentum duarum personarum condatur.*

XVII. Regnante in perpetuo Domino nostro Iesu Christo, loco illo, anno illo, regnante illo Rege, sub die illo, ego ille & conjux mea illa sana mente integroque consilio, metuentes casus humanæ fragilitatis, testamentum nostrum condidimus, quem illi notario scribendum commisimus, ut quomodo dies legitimus post transitum nostrum advenerit, recognitis sigillis, inciso lino, ut Romanæ legis decrevit auctoritas, per illustres viros illos, quos in hac pagina testamenti nostri legatarios instituimus, gestis reipublicæ municipalibus titulis eorum prosecutione ab ipsis muniatur. Igitur cum jubente Domino de istius vitæ cursu migraverimus, tunc quicquid in omnibus prædie quam moriamur tenere videmur, quicquid ex proprietate parentum, vel proprio labore, seu ex munificentia à piis Principibus percipere meruimus, vel de quibuslibet titulis atque contradibus venditionis, cessionis, donationis, vel undique Domino adjuvante ad nostram pervenit dominationem, tu tunc dulcissima conjux mea illa, heredes quoque meos quos esse volo, hereditatem meam habetote. Reliqui verò ex heredes sint. Ergo excepto quod unicuique per hoc testamentum dederò dareque iussèro, id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te, omnipotens Deus, testem committo. Villas verò illas & illas, sitas in pago illo, filius noster ille recipiat. Similiter villas illas sitas in pago illo filius meus vel filia illa recipiat. Villas illas basilica illa vel monasteria sitas ibi recipiat. Id ut fiat, detur, præstetur, impleatur, te omnipotens Deus ad defensandum committo, licet de omnibus, dum advivimus, nostrum reservavimus usum. Sed dum in villas aliquas, quas superius memoravimus, quas ad loca sanctorum heredibus

nostris deputavimus, quod pariter stante conjugio adquisivimus, prædicta conjux nostra tertiam inde habere potuerat, propter ipsam tertiam villas nuncupantes illas, sitas in pagos illos, in integritate, si nobis subprestitis fuerit, in compensatione recipiat. Et quicquid exinde pro commune mercede, vel in pauperibus, aut benemeritis nostris facere decreverit, licentiam habeat. Et post ejus discessum, si aliquid intestamentum remanserit, heredes nostri recipiant. Liberos, liberas, quos quâsque pro animæ remedium fecimus, aut inantea facere voluerimus, & eis epistolas manu nostra firmatas dederimus, obsequium filiorum nostrorum habere cognoscant, & oblata vel luminaria, juxta quod ipsas epistolas continent, ad sepulchra nostra tam ipsi quam proles eorum implere studeant. Et quibus aliquid de facultate nostra contulimus, singulariter in hoc testamentum nostrum inferere curavimus. In reliquo verò, qualescunque à quocunque epistolas de nomine nostro manus nostras firmatas ostensas fuerint, & ante hoc testamentum prænotas, quas hic non commemoravimus, excepto de ingenuitatibus, quas pro animæ nostræ remedium fecimus aut adhuc facere voluerimus, vacuas permaneant. Et qui ex nobis pari suo suprestitis fuerit, & per qualescunque instrumentum de superscripta facultate in cuiuslibet persona vel benemeritos nostros munere aliquid contulerimus, in quantum lex permittit, firma stabilitate debeat perdurare. Reliquas verò epistolas vacuas & inanis permaneant. Et sic nobis pariter convenit; si tu mihi, dulcissima conjux, suprestis fueris, & ad alio marito, quod tibi Deus non permittat, transire volueris, omnem facultatem meam, quod ad usu fructu possidere tibi concessimus, vel quod à die præsentè deputavimus, & habere potueras, hoc præsentiliter heredes nostri recipiant inter se dividendum. Itémque ego illa ancilla tua, Domne & jugalis meus ille, in hoc testamentum promptissima voluntate scribere atque perpetua conservatione rogavi, ut si tu, Domne & jugalis meus, mihi suprestis fueris, omni corpore facultate mea, quantumcunque ex successione parentum habere videor, vel in tuo servitio pariter laboravimus, & quod in tertia mea accipi, in integrum, quicquid exinde facere elegeris, aut pro animæ remedium in pauperes dispensare, aut ad vassos nostros vel benemeritis



benemeritis nostris, absque repetitione heredum meorum quod tua decrevit voluntas faciendi liberam habeas potestatem. Et post discessum vestrum, quod non fuerit dispensatum, ad legitimos nostros revertatur heredes. Hanc paginam testamenti & manus nostræ propriæ subscriptionibus, quod ex consuetudine habuimus, subscripsimus, & per personas reliquas studuimus subscriptionibus roborari. Et ut hæc pagina hujus testamenti in deceptione venire non possit, si quæ lituræ, caraxaturæ, adjectiones, superdictiones, ve factæ sunt, nos eas fecimus vel facere iussimus, dum testamentum nostrum sapius recurrimus vel emendavimus. Si quis nostra voluntate resistere aut testamentum nostrum cuiuslibet calliditas conatus fuerit casu aliquo refragari, id implorantes divini nominis majestatem obtestamur ut pro nostrorum omnium criminum ac peccatorum obnoxios in die iudicij teneatur expers Ecclesiæ catholicæ communionis & pacis ante tribunal Christi pro violata defuncti voluntate compellatur subire rationem, atque in eum Dominus suam ultionem, quam promisit iniustus, cum venerit seculum iudicare per ignem, ferriatur, & accipiat in conspectu ejus damnationem perpetuam, quam suscepit Iudas traditor Domini. Illud namque intimare volumus, ut si aliquis de heredibus vel proheredibus nostris seu qualibet persona contra hanc testamenti paginam, quam plena & integra voluntate fieri rogavimus, venire aut aliquid pulsare voluerit, inferat contra quem repetit tantum & alium tantum quantum in hunc testamentum continetur scriptum, & insuper faciatis fisco auri libras tantas, argenti tantas, & quod repetit vindicare non valeat.

*Securitas pro homicidio falso.*

XVIII. Domino fratre illo ille. Dum & instigante adversario, quod non debueras, germano nostro illo visus es interfecisse, & ob hoc vitæ periculum incurrere potueras, sed intervenientes sacerdotes & magnificis viris, quorum nomina subtus tenentur adnexa, nos ad pacis concordiam ob hoc visi fuerunt revocasse, ita ut pro ipsa causa solidos tantos in pagalia mihi dare deberes, quos & in præsentem per vuadio tuo visus estransolississe, & nos ipsa causa per festuca contra te visus sum vuerpississe. Propterea, juxta quod convenit, hanc epistolam securitatis in te nobis

Tom. II.

conscribere complacuit, ut de ipsa morte germano nostro nec à me nec ab heredibus meis aut suis, nec de judiciaria potestate, nec à quemlibet nullo casu nec refragatione aliqua aut damnietate amplius habere non pertimescas, sed in omnibus exinde ductus & absolutus appareas. Et si fortasse ego ipse aut aliquis de heredibus meis vel quicumque te ob hoc inquietare voluerit, & à me defensatum non fuerit, inferamus tibi cum cogente fisco duplum quod nobis dedisti, & quod repetit quis vindicare non valeat, sed præsens epistola securitatis à me facta firma permaneat, stipulatione subnexa.

*Venditio de villa.*

XIX. Domino fratre illo ille. Licet empti venditque contractus sola pretij adnumeratione & re ipsius traditione consistat, ac tabularum aliorumque documentorum ad hoc tantum interponatur instructio ut fides rei factæ & veri ratio comprobetur, idcirco vendidisse me tibi constat & ita vendidi villa juris mei nuncupante illa, sitam in pago illo, quam ex legitima successione parentum (vel de quolibet modo ad eum pervenit) habere videor, in integritate, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, adjacentiis, appenditiis, vel omni merito & termino ibidem aspiciente. Et accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, tantum, & memorata villa vobis præsentialiter tradidi ad possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeris faciendi liberam in omnibus habeas potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus vel proheredibus, seu qualibet opposita persona, contra venditionem venire tentaverit, aut me malè vendidisse convicerit, & à me vel heredibus meis defensatum non fuerit, tunc inferamus vobis heredibusque vestris dupla pecunia quantum à vobis accepi & ipsa villa meliorata valuerit, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum.

*Venditio de area infra civitate.*

XX. Domino sancto & apostolico Domino & patri illo Episcopo ille. Constat me nullius coactum imperio, neque imaginario jure, sed propriæ voluntatis arbitrio, vobis vendidisse & ita vendidi

D d



aream juris mei infra muros civitatis illius, habentem per longo pedes tantos & in lato pedes tantos, quæ subjungit ad uno lato terra illo, ab alio lato terra illo, à fronte uno terra illo, & ab alio fronte terra illo. Et accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos, & præfata area vobis præfentaliter tradidi possidendum, ut habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegeritis faciendi liberum perfruatis arbitrium. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infringere conatus fuerit, inferat vobis aut auctoribus vestris dupla pecunia vel quantum area ipsa eo tempore meliorata valuerit. & cetera.

*Venditio de campo.*

XXI. Domino fratri illo ille. Constat me tibi vendidisse & ita vendidi campo juris mei, situm in territorio illo, habentem plus minus tantum, qui subjungit à latere uno lui, ab alio latere lui, à fronte uno illo, ab alio verò fronte illius. Et accepi à vobis in pretium, juxta quod mihi complacuit, auri solidos tantos, & ipso campo vobis præfentaliter tradidi possidendum, habendi vel quicquid exinde volueris faciendi liberam habeas potestatem. Si quis verò. & cetera.

*Venditio de servo aut ancilla.*

XXII. Domino fratri illo ego ille. Constat me vobis vendidisse & ita vendidi servum juris mei aut ancillam nomen illo, non furo, non fugitivo, neque cadivo, sed mente & omne corpore sono. Pro quo accepi à vobis in pretio, juxta quod mihi complacuit, auri solidos probos atque præfentes numero tantos, & ipso servo vobis præfentaliter tradidi possidendum, ita ut ab hac die habendi, tenendi, vel quicquid exinde decreveris faciendi liberum potiaris arbitrium. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, si ego ipse, aut aliquis de heredibus meis, seu qualibet persona contra hanc venditionem venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat tibi cum cogenti fisco auri tantum vel quantum servus ipse eo tempore melioratus valuerit, & hæc venditio omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo, sub die illo, anno illo.

*Concambio de villis.*

XXIII. Inter quos caritas inlibata

permanferit, pars parti beneficia opportuna præstantur: quia nihil sibi de rebus propriis censeret minui quod è contra recipit in augmentum. Ideo placuit atque convenit inter venerabile viro illo ex permisso apostolico viro illo\* & illustri viro illo ut locella aliqua inter se concambiare deberent. quod & ita fecerunt. Dedit igitur ille venerabilis vir lui locello nuncupante illo, situm ibi, de parte basilicæ sancti ill. memorato lui quicquid ibidem ad præfens de qualibet adtractu tenere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem. Similiter in compensationem hujus meriti dedit superscriptus ille ad partem memorato Abbate illo vel prædicta basilica alio locello nuncupante illo, situm ibi, quicquid ibidem ad præfens de quocunque adtractu ibidem habere videbatur, cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus, vel omnia ibidem aspicientem, ita ut ab hac die unusquisque memorata loca, quod acceperunt, habendi, tenendi, vel quicquid exinde pro eorum opportunitate & compendio facere elegerint, liberum perfruantur arbitrium. Illud verò addi convenit, ut si aliqua pars ex ipsis aut heredes vel successores eorum hoc emutare vel refragare voluerit, rem quam accepit amittat, & insuper inferat pari suo, qui hoc facere præsumperit, auri libras tantas, argenti pondus tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præfens commutatio, unde duas inter se uno tenore chartas conscripserunt, firma & inviolata permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

*Concambio de terra aut vinea.*

XXIV. Ideoque placuit inter illo & illo ut terra aliqua, aut prato, aut vinea, seu qualibet inter se commutare deberent, quod ita & fecerunt. Dedit igitur ille illius campo in loco nuncupante illo, habente tantum, qui subjungit à latere uno illo, ab alio latere aut fronte illo. Simili modo è contra in compenso dedit ille illius alio campo ibi, aut in alio loco, habente tantum, qui subjungit de lateribus à frontibus illius, ita ut ab hac die unusquisque ex ipsis quod accepit habendi, tenendi, vel quicquid exinde elegerint faciendi liberam habeant potestatem. Si quis verò ali-



quid ex ipsis aut heredes eorum vel quicumque hoc emutare voluerit, quam acceperit pari suo amittat, & insuper inferat cum cogenti silco auri tantum, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens commutatio, unde inter se pro firmitatis studium duas uno tenore conscripserunt, omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

*Cautiones diverso modo factas.*

XXV. Domino mihi propitio illo ille. Dum & ad meam petitionem & necessitatem supplendo vestra bonitas habuit ut libram de argento de rebus vestris mihi ad beneficium præstitistis, ideo per hunc vinculum cautionis spondeo me Kalendas illas proximas ipsum argentum vestris partibus esse redditurum. Quod si non fecero, & dies placitus mei præfinitus transierit, pro duplum in crastinum me aut heredes meos vos aut heredes vestri, aut cui hanc cautionem dederitis exigendam, teneatis obnoxium. Facta cautione ibi, sub die illo, anno illo.

*Item alia.*

XXVI. Domino suo illo ille. Constat me à vobis accepisse & accipere debere & debeo, hoc est, solidos tantos, pro quos solidos spondeo me, quandiu ipsos post me retinero, annis singulis per singulos solidos singulos triantes vestris partibus esse redditurum. Et si hoc facere contempsero, aut exinde negligens apparuero, ad duplum ipso locario vobis reddere spondeo. Et quomodo de mea proprietate ipsos solidos vestros reddere potuero, hanc cautionem à vobis recipiam.

*Item alia.*

XXVII. Domino fratri illo ille. Quatenus à necessitate mea supplendo solidos vestros numero tantos mihi ad beneficium præstitisti, ideo juxta quod mihi aptificavit, taliter inter nos convenit, ut dum ipsos solidos de meo proprio reddere potuero, dies tantos in unaquaque hebdomada servitio vestro, quale mihi vos aut agentes vestri injunxeritis, facere debeam. Quod si exinde negligens aut tardus apparuero, licentiam habeatis sicut & ceteros servientes vestros disciplinam corporalem imponere. Et quomodo solidos vestros reddere potuero, meam cautionem absque ulla evacuaturia intercedente recipiam.

*Qui se in servitio alterius obnoxiat.*

XXVIII. Domino mihi proprio illo ille. Dum & instigante adversario, fragi-

Tom. II.

litate mea prævalente, in casus graves cecidi, unde mortis periculum incurrere potueram, sed dum vestra pietas me jam morti adjudicatum de pecunia vestra redemissis, vel pro mea scelera res vestras quamplures dedistis, & ego de rebus meis unde vestra beneficia rependere debuissim non habeo, ideo pro hoc statum ingenuitatis meæ vobis visus sum obnoxialis, ita ut ab hac die de vestro servitio penitus non discedam, sed quicquid reliqui servi vestri faciunt pro vestro aut agentium vestrorum imperio facere spondeo. Quod si non fecero, aut me per quodlibet ingenium de servitio vestro abstrahere voluero, vel dominium alterius expetere aut res suscipere voluero, licentiam habeatis mihi qualemcumque volueritis disciplinam imponere vel venundare aut quod vobis placuerit de me facere. Facta obnoxiatione tunc, sub die illo.

*Charta de agnatione, si servus ingenuam trahit.*

XXIX. Igitur ego in Dei nomine ille, illa femina. Omnibus non habetur incognitum qualiter servus meus nomine ille te absque parentum vel tua voluntate raptò scelere in conjugium sociavit, & ob hoc vitæ periculum incurrere potuerat, sed venientes & mediantes amicis vel bonis hominibus convenit inter nos ut si aliqua procreatio filiorum orta fuerit inter vos, in integra ingenuitate permaneant.

*Et si voluntaria servum accipit, dicit.*

Omnibus non habetur incognitum qualiter servo meo nomine illo voluntaria secuta es & accepisti maritum. Sed dum te ipsa & agnatione tua in meo inclinare potueram servitio, sed propter nomen Domini & remissionem peccatorum meorum propterea præsentem epistolam in te mihi complacuit conscribere, ut si aliqua procreatio filiorum aut filiarum inter vos orta fuerit, penitus nec nos nec heredes nostri nec quislibet persona ullo unquam tempore in servitio inclinare non debeamus, sed in integra ingenuitate, tamquam si ab utrisque parentibus ingenuis fuissent procreati vel nati, omni tempore vitæ suæ permaneant, peculiare concesso quodcumque laborare potuerint, & sub integra ingenuitate super terra nostra aut filiorum nostrorum absque ullo præjudicio de statu ingenuitatis eorum commanere debeant, & reditus terræ, ut mos est pro ingenuis, annis singulis desolvant, & sem-

D d ij



per in integra ingenuitate permaneant tam ipsi quam & posteritas illorum. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, aut aliquis de heredibus, vel quicumque contra hanc chartolam venire tentaverit, aut eam infringere voluerit, inferat tibi aut heredibus tuis auri libras tantas, argento pondo tanta, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens chartola omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

*Libellum repudij.*

XXX. Certis rebus & probatis causis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Idcirco dum & inter illo & conjugem sua illa non caritas secundum Deum, sed discordia regnat, & ob hoc pariter conversare minimè possunt, placuit utriusque voluntas ut se à consortio separare deberent. quod ita & fecerunt. Propterea has epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri & affirmare decreverunt, ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in monasterio aut ad copulam matrimonij se sociare voluerit, licentiam habeat, & nulla requisitione ex hoc de parte proximi sui habere non debeat. Si quis verò aut aliqua pars ex ipsis hoc emutare aut contra partem suam repetere voluerit, inferat pari suo auri libram unam, & sua repetitio nullum obtineat effectum, sed ut decreverunt, à proprio consortio sequestrati, in ea quam elegerint parte permaneant. Facta epistola sub die illo, anno illo, regnante Rege illo.

*Mandatum.*

XXXI. Domino fratre illo ille. Precor & supplico dominationi vestræ, dum & causa pro alode aut qualicumque cum homine nomine illo in palatio aut ubilibet habere videor, ut ipsa causa suscipere ad mallandum vel prosequendum in vice mea debeas, & cum superscripto illo ex hoc rationare, vel quicquid exinde cum eo de ipsa causa egens gesseris, ratum & definitum apud me esse cognoscas. Factum mandatum sub die illo.

*Incipiunt ingenuitates diverso modo factas.*

*Ingenuitas à die presente.*

XXXII. Qui debitum sibi nexum relaxat servitium, mercedem in futurum apud Dominum sibi retribuere confidat. Igitur ego in Dei nomine ille & conjux mea illa pro remedio animæ nostræ vel

retributione æterna te illo ex familia nostra à præsentem die ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus vel natus, vitam ducas ingenuam, & nulli heredum ac proheredum nostrorum vel cuicumque servitium impendas nec libertinitatis obsequium debeas nisi soli Deo, cui omnia subiecta sunt; peculiare concessio quod habes aut deinceps elaborare poteris. Si tibi necessitas ad tua ingenuitate tuenda contigerit, absque ullo præjudicio ingenuitatis tuæ defensionem Ecclesiæ, aut cujuscumque te eligere placuerit, licentiam habeas, & vitam semper bene & integrè ducas ingenuam. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, quod absit, aut aliquis de heredibus nostris, vel qualibet opposita persona contra hanc ingenuitatem tuam venire aut eam infringere conaverit, aut te in servitio inclinare voluerit, divina illum ultio subsequatur, & à limitibus Ecclesiarum vel à communione extraneus efficiatur, & insuper inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsens ingenuitas omni tempore firma permaneat, stipulatione subnexa.

*Item ingenuitas alio modo post discessum.*

XXXIII. Dilecto suo illo aut illa, ille. Pro respectu fidei ac servitij tui, quam mihi famularis, pro remissione peccatorum meorum, te ab omni vinculo servitutis absolvo, ea tamen conditione ut dum advixero, mihi deservias; post obitum verò meum, si mihi suprestis fueris, sis ingenuus, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicumque servitium impendas; peculiare concessio quod habes aut elaborare poteris. & cetera.

*Item alia adhuc alio modo.*

XXXIV. Si aliquos ex servientibus nostris à jugo servitutis absolvimus, mercedem in futurum nobis ex hoc retribuere confidimus. Igitur ego ille propter nomen Domini & retributione æterna te illum ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut ab hac die vitam ducas ingenuam, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, & nulli heredum ac proheredum meorum vel cuicumque servitium impendas, nisi sub integra ingenuitate defensione cui te ex meis heredibus elegeris habere debeas, & oblata mea, ubi meum requiescit corpusculum, vel luminaria annis sin-



gulis debeas procurare; peculiare concessio quod habes aut elaborare poteris, aut si convenit defensionem Ecclesie illius, & vitam semper ducas ingenuam. Si quis verò.

*Evacuatoria.*

XXXV. Domino fratri illo. Omnibus non habetur incognitum qualiter ante hos annos, aut ante anno, solidos nostros numero tantos ad beneficium accepisti, & cautionem nobis pro hoc emisisti ut ipsos solidos tunc nobis reddere deberes. quod & ita fecisti. Sed dum illa cautione quod nobis emiseras ad presens non invenimus, ideo tibi hanc epistolam evacuatriam fecimus, ut de ipsis solidis tantum omni tempore ductus & absolutus residuas, & si ipsa cautio apparuerit, vel à nobis aut heredibus nostris quoque tempore ostensa fuerit, nullum sortiatur effectum, sed vacua & inanis permaneat.

*Si aliquis seruo vel casando suo aliquid concedere voluerit.*

XXXVI. Iustissimis nostris sublevantur muneribus qui nobis fideliter & instanter famulantur officio. Ego in Dei nomine ille fideli nostro illo. Pro respectu fidei & servitij tui, quam circa nos impendere non desistis, promptissima voluntate cedimus tibi à die presente locello nuncupante illo, aut manso illo infra termino villa nostra illa cum omni adjacentia ad ipso locello aut mansello aspiciente, terris, domibus, mancipiis, vineis, pratella, silvola, vel reliquis beneficiis ibidem aspicientibus, ita ut ab hac die ipso jure proprietario, si ita convenit, aut sub redivis terræ in tua revoces potestate, & nulla functione aut redivis terræ vel pascuario aut agrario, carropera, aut quodcumque dici potest, exinde solvere nec tu nec tua posteritas nobis nec heredibus nostris nec cuicumque post nos ipsa villa possederit, non debeatis, nisi tantum si ita vult riga, sed ipsum omnibus diebus vitæ tuæ aut heredis tui emuniter debeatis possidere, vel quicquid exinde facere volueritis liberam habeatis potestatem. Si quis verò, quod futurum esse non credimus, aliquis de heredibus nostris, vel quicumque contra hanc cessionem nostram agere aut ipsam rem tibi auferre conaverit, inferat tibi cum cogente fisco auri tantum & hac epistola firma permaneat, stipulatione subnexa.

*Gesta juxta consuetudinem Romanorum, qualiter donationes vel testamenta allegentur.*

XXXVII. Anno illo, regnante Dom-

no nostro Rege illo, sub die illo, in civitate illa, adstante viro illo laudabile defensore & omni curam illius civitatis, vir magnificus ille prosecutor dixit: Peto, optime defensor, vosque laudabiles curiales atque municipales, ut mihi codices publicos patere jubeatis, quodam enim in manibus habeo quæ gestorum cupio allegatione roborari. Defensor & curiales dixerunt: Patent tibi codices publici. Prosequere quod optas, dicere non moreris. Vir magnificus prosecutor ille dixit: Venerabilis vir aut inluster vir ille per chartam mandati sui mihi injunxit ut illam donationem testamenti aut cessionem quam ad basilica ad loco sancto illo aut inlustri viro illo ad presens aut post discessum delegavit, in vice sua, ut mos est, gestis municipalibus ipsam donationem debeam allegare. Vir honestus defensor dixit illi: Mandatum quod in te conscriptum habere dicis nobis ostende, vel in presente recitare. Et ille prosecutor hoc modo recitavit.

*Textum mandatum.*

XXXVIII. Domino magifico fratri illo ille. Peto & supplico caritati tuæ ut in vicem meam epistolam donationis aut testamenti seu cessionis quod de rebus meis illis ad basilica illa pro anima mea remedium aut inlustri viro illius post discessum meum vel ad presens delegavi, in civitate illa publice prosequere & gestis municipalibus, ut mos est, eam debeas allegare. Propterea tibi hunc mandatum conscripsimus, ut sicut superius continetur, taliter prosequere & firmare debeas, & quicquid exinde egeris gesserisve, ratum & definitum apud nos in omnibus esse cognoscas. Factum mandatum tunc, ibi, anno illo.

Post recitationem mandati, vir honestus ille defensor dixit: Mandatum quidem recitatum est, sed suprascripta donatione, testamento, aut cessione, quam præ manibus habere dicis, nobis presentibus recitetur, & ut postulas gestis publicis firmetur. quam verò donationem ille prosector recitavit. Post recitationem verò vir laudabilis ille defensor & curiales dixerunt: Epistola qui recitata est, gestis publicis inferatur, & quod ille prosecutor vellit & petit, gesta ei publice datur. Ille prosecutor dixit: Sufficit mihi, bone defensor, ut donatio quæ recitata est, si mihi gesta tradere jubeatis. Ille defensor dixit: Et quia epistola donationis aut cessionis seu testamenti & mandatum in te



conscriptum per ordinem condita & bonorum hominum manibus roborata, atque signata, manifesta esse cognovimus, dignum est ut gesta ex hoc conscripta atque subscripta tibi tradatur, & ut in archibus publicis memoranda servetur. Edatur super ordine & mandatus suus in loco, & totum textum, & manumissoris epistolae scribantur; & postea defensor & curiales civium & reliqui eam subscribantur atque signentur.

*Epistola si aliqui rem Ecclesie ad usum habeant, & eorum proprietatem pro hoc donent.*

XXXIX. Domino sancto & apostolico. Domino & in Christo patri illi Episcopo ille & conjux mea illa. Quatenus ad nostram petitionem vestra habuit pietas & benevolentia ut locello aliquo Ecclesiae vestrae, nuncupante illo, situm in pago illo, quam ille pro animae suae remedium ad Ecclesiam vestram illa in honore sancti illius delegavit, nobis ad beneficium, dum pariter advivimus, aut qui ex nobis pare suo suprestis fuerit, dum advixerit, excolere permisistis. Et nos pariter, juxta quod convenit, tam pro ipso usu quam pro animae remedium, alio locello nuncupante sic, situm ibi, post nostrum ambobus discessum, vobis vel successoribus vestris ad memorata Ecclesia visi fuimus condonasse, ea tamen conditione ut dum advivimus, suprascripta loca, tam illa quam nobis praestitistis, quam & ea quod nos pro animae nostrae remedium ad ipsam Ecclesiam delegavimus, absque ullo praedictio Ecclesiae vestrae sine ulla diminutione de qualibet re usufructuario ordine possidere debeamus, & post nostrum, ut diximus, ambobus discessum, praefata loca absque ulla alia renovata, ut mos est in ceteris, precaria per hanc epistolam absque ullius heredum nostrorum aut cujuscunque contrarietate vel expectata traditione vos vel successores vestri aut agentes Ecclesiae in vestra faciatis revocare dominatione perpetuiter dominandum, & nostra possessio nullo unquam tempore nullum praedictio vobis ex hoc generare non debeat. Si quis vero, quod futurum esse non credimus, nos ipsi, aut aliqui de heredibus nostris, vel qualibet persona contra hanc epistolam venire aut aliquid de ipsa locella vobis minuari aut auferre voluerit, cum suprascripto Domino illo ante tribunal Christi deducat rationes, & inferat paribus Ecclesiae vestrae tan-

tum, & quod repetit vindicare non valeat, sed praefens epistola firma permaneat, stipulatione subnexa. Actum illo.

*Praefaria de re Ecclesiae ab Episcopo facta.*

XL. In Christo sanctae Ecclesiae filiis, aut (si tales fuerint) illustribus viris illis, ille illius Ecclesiae gratia Dei Episcopus. Dum ad petitionem vestram alio locello nuncupante sic, situm ibi, vobis pariter ad beneficium, dum advixeritis, excolere permisimus, & per hoc alio locello nuncupante sic, situm ibi, de proprietate vestra tam pro ipso usu quam pro animae vestrae remedio post amborum discessum ad ipsam Ecclesiam sancti illius per vestram epistolam delegastis, ideo nobis cum consensu fratrum nostrorum convenit hanc epistolam praefariam in vobis pariter conscribere, ut dum pariter advixeritis, aut qui ex vobis pari suo successoris fuerit & advixerit, nec nos nec successores nostri nec quislibet de parte Ecclesiae nostrae ipsa locella de vestra potestate pontificium auferendi non habeamus, sed per nostrum beneficium aut successorum nostrorum, dum advixeritis, absque ullo praedictio Ecclesiae nostrae vel minuatione aliqua de qualibet re in integritate amba locella excolere debeatis, & post vestrum ambobus discessum, sicut & vestra continet epistola locum praecariae facta, absque ullius expectata traditione eas nos aut successores nostri ad partem Ecclesiae nostrae revocare debeamus. Facta epistola.

*Si aliquis rem alterius quam excolit ad proprietatem habere velit, & non potest, & postea eam praecaverit.*

XLI. Domino illustri illo & mihi proprio Domino illi. Dum per malorum hominum consilium, quod non debueram, de terra vestra in loco nuncupante illo, quem excolere video, revellare amavi & ipsa terra ad proprietatem facere, & non potui, quod nec ratio praestitit, & vos vel agentes vestri eam ad partem vestram revocastis, vel nobis exinde ejecistis, sed postea ad petitionem bonorum hominum nobis eam ad excolendum reddidistis. Propterea hanc precariam dominationi vestrae emittimus, ut quandiu vobis placuerit ut eam teneamus, absque ullo vestro praedictio, quicquid reliqui accolani vestri faciunt, nos reddere spondimus. Quod si non fecerimus, & ob hoc negligentis, tardi, aut contumaces fuerimus, publice per hanc precariam, ac si semper per quinquennium renovata fuisset, con-



demnati, ut lex præstat tardis aut negligentibus, & de ipsa terra nos pontificium habeatis ciciendi. Facta precaria ibi, sub die illo, anno illo, illo Rege.

*Indiculus Episcopi, ad alium in resurrectione Domini eulogias dirigendo.*

XLII. Domino sancto & apostolica veneratione colendo Domino & in Christo fratri illi Episcopo ille gratia Dei, ac si peccator, Episcopus. Dominica festivitatis resurrectionisque mysteria, in qua idem Deus Christus tartarus per semetipsum decrevit absolvere, nudus victor que de exsuperato hoste triumphans captivitatem, dedit bona hominibus, propterea remeavit ad caelos, anni circulum revolventi, qua felicitas prosperitatem vestram constituit industriam, aut sanctitatem excepisse, ipsoque Deo præfule percogisse, cum eulogias peculiaris patro vestro sancti illius, & salutationis officia veneratione præcipua, quaesumus ut nostram extremitatem affatu dignabili jubeatis specialibus informare.

*Rescriptio ad Episcopo.*

XLIII. Domino sancto, meritis apostolico, in Christo desiderabili, Domino & fratri illo Papæ, ille peccator Episcopus. Vestras sacras common. almitatui vestri deferenti venerabile filio commune illo, ut cœlitus donabile, nos accepisse prænuſce & comperite. De edulium inquit dedepasti recreati sancto hoc de munere vestro trepidantes, multum de qua pagina ferrit. quod valitantes vobis præcimus esse cum vestris & quintati habuit vestra dignatio instigio ut in virendotirio fuistis dignati, infimo gratias agimus. In his e plura solventes, plusculum quod valeat internum congignere compus, vel verborum carmina pandant, oracula dicta dicimus. Et illud quod nos flagitare oportet, ut in vestris sapius nobis remiscat oratio.

*Quomodo Episcopus nativitatem Domini ad Regi, Regina, vel ad Episcopo visitationis dirigit scriptum.*

XLIV. Glorioso atque præcelso & universale catholice sanctæ Ecclesie filio illi Regi, ille Episcopus. Gloriosa atque præcella & universale catholice sanctæ Ecclesie filia illa Regina, ille misericordia Dei Episcopus. Domino inclitotique cultore atque apostolico Domino & in Christo fratri illi Episcopo, ille peccator Episcopus. Dum generaliter dominicæ nativitatis exultamus adventum, censum

debita subjectionis desolvere perurguemus ex voto: atque ideo salutationum munia cum eulogias peculiaris patroni vestri sancti illius (*si ad Regem*) clementiæ vestræ, (*si ad Episcopum*) sanctitati vestræ direximus, cum omni humilitatis genere clementissimè dependentes, suggerimus ut jugi nos præmunientes orato, de vestræ sospitate integritatem trepidare faciatis, dignabili protinus rescribitur.

*Item alia de nativitate Domini.*

XLV. Iocunditatis mutæ gratiam cognoscere cupientes, divinitus univertitate conlata, non distinemus epistolis præferendam vestram prævenire clementiam, aut sanctitatem, cum eulogias peculiaris patroni vestri illius, honorabile ac devoto cultu poscentes ut qua alacritate festiva nativitatis dominicæ peregristis insignia, nos doceant vestræ sanctitatis exempla. Erunt enim nobis provectuum vestræ incrementa salutis, locuplex thesauri facultatis.

*Commendatitias litteras ad Episcopo noto.*

XLVI. Domino reverentissimo illo Papæ ille. Reminiscentes vestram affectuosam beatitudinis caritatem, qua tunc ab obtentu retributionis æternæ nostræ extremitatis personolam in intimis visceribus ac si unicæ dilectionis vinculum amplectebamini sedulè, qua fiducia provocatus hos apices vilitatis nostræ fidenter ad dignationem vestram per fratres nostros filios vestros gerulos præsentis destinare præsumpsi, per quos vestram almitatem, si præsumptio non offendit, salutationum munia, ut decet, non arroganter, sed humiliter destinare præsumo, quos ut commendatos in omnibus recipere dignetis, quaesumus opportunè. Etenim in tam longinquis regionibus propter necessitates fratrum comparandum euntes, vestris Christo præfule indigent adminiculis, pro quibus beneficiis centuplicato scenore à Domino retributore bonorum omnium refertum mercedis cumulum in ævum recipiatis dignissimum. Dominus Deus noster piam coronam vestram memorem mei & præsentibus repleat bonis & dignam reddat æternis, Domne semper meus.

*Item commendatitias litteras ad Abbate noto.*

XLVII. Domino beatissimo & meritis venerando sancto patri illo Abbati ille in Domino perpetuam mittit salutem. Multimoda nobis benivolo vestro genere comperite gaudia quotiens aditus dede-



rit opportunus ut ad indagandam sospitatem vestram nostras dirigere debeamus litterolas. Idcirco cum salutationum officii humili prece almitati vestrae quasumus ut pro nobis misericordiarum dominum, ubi dignas sedulâsq; funditis preces, exorare non dedignemini quatenus vestris fultis precibus olim optatam adire mereamur patriam. Pariterque latores presentes famulos vestros, fratres in Christo nostros, quos ob necessaria monasterij nostri illuc usque destinavimus, vestrae beatitudini plurimum commendare praesumimus, ut eis in quo necessarium duxerint solatium praebere pro divino intuitu non dedignentis. Vale pro nobis orans, Domne sancte ac beatissime pater.

*Supplicatio pro eo qui in monasterio conversare desiderat.*

XLVIII. Domino sancto, Dei que cultore, & mihi in Christo honorabile fratri, illi Abbati, ille salutem optans mitti in Christo. Primum illud tanquam praesens sanctis vestris suggero provolutus pedibus ut meae extremitatis litterolae, cum vestris fuerint sacris manibus traditae, pro me meisque, quos mihi in Christo cohaerere fecit amor, fratribus, precibus Domino commendetis. Deinde subjectus vestri frater in Christo noster ille, superno inspiratus munere, vestrae sanctitati obedientiae nostras se petit litterolas almitati vestrae commendari, per quas suppliciter postulamus ut ovem fauce lupi boni pastoris Christi manu erepta, ad caulas Christi gregis tua sit diligentia reducta, ac vice patris ac medici pia, oro, circa hunc sit vigilantia agrum: quem si pristinae redditum sanitati pastor omnium cum ceteris praesentaveris inlaesum, quae sequatur tuo merces laboris, optimè divinis nosti instructus oraculis. Vale, memor esto mei venerabilis in Christo frater.

*Indiculum generale ad omnes homines.*

XLIX. Domino nostro, orthodoxo Romanae sedis apostolicae à Deo instituto illi Papae, vel omnibus apostolicis Dominis & patribus, seu Abbatibus; vel Deo dicatis cœnobii degentibus, necnon & illustribus viris Patriciis, Ducibus, Comitibus, vel omnibus Christiani cultus divine religionis sectantes, ille peccator Episcopus vilissimus omnibus in Domino praesumo mitti salutem. Quatenus praesens portitor ille, radio inflammante divino, non (ut plerique mos est) vacandi causa, sed propter nomen Domini, itinera ardua

& laboriosa parvipendens, ob lucrandam orationem, limina sanctorum Apostolorum Domini Petri & Pauli adire cupiens, meae parvitate se petit vestrae commendare almitate ac industriae litterolas, per quas vilissimus omnium, tanquam vestris provolutus vestigiis singulorum, supplicare praesumo ut pro me minime exorari jubeatis, & eundem euntem vel redeuntem, si Dominus permiserit, propter nomen Domini solita pietate commendatum recipiatis, & quod necesse habuerit impertire tanti habeatis; quatenus ab ipso mereamini mercedem recipere cumulum qui sibi dixit impleri quantum quis in suis pauperibus visus fuerit erogare.

*Indiculum commendatitium ad viros illustres laicos.*

L. Domino illustre, & praecunctorum magnificentissimo, ac nobilitatis prosperae decorato atque sublimato illi, ille peccator in Domino praesumit mittere salutem. Quamquam vestra excellentia meae parvitate minimè sit cognita, tamen multorum relatione didici vestram in Domino maximam devotionem & in servos Dei vel pauperes ejus ob aeterna retributione sollicitudinem non pigram. Qua fiducia provocatus, hos apices vilitatis meae per latores praesentes famulos vestros, fratres in Christo nostros, ad dominationem vestram direximus; per quos vestram industriam, si praesumptio non offendit, plurimum salutare praesumo; & peto ut eis euntes vel redeuntes, in quo necessarium duxerint, propter nomen Domini solita pietate consolare jubeatis.

*Indiculum ad homines potentes palatinos, maxime ad cognitos sibi.*

LI. Domino illustri & praecunctorum magnificentissimo viro illi ille peccator perennem in Domino mittit salutem. Vberem strenuitatis vestrae agapem erga nos potissimo jure flagrantem litterarum serie non omittimus excitare, quò, avidi facilitatis vestrae quaestus praesolantes, uberes in Domino à vobis fructus semper suscipiamus, & dum praesenti in vita tibi rerum arbiter locum dedit quo & Ecclesiarum & amicorum feras suffragia, non pigeat subire laborem qui in posterum mercedem conferat lucra, & nunc multiplicia ex numero amicorum ferant suffragia, & unde tibi praesentium portitores, fodales mei, famuli vestri suggererint, pie obaudientes affectui mancipetis. Vale vir vigoratque tuorum decus amicorum. Omnipotentis



tentis Domini pietas ad Ecclesiarum profectum per multa spatia temporum vos conservare & custodire dignetur.

*Qualiter ex ordinatione Regis pro nativitate filij sui Domesticus de villa Regis per sua epistola relaxat ingenuos.*

LII. Ego in Dei nomine ille Domesticus ac si indignus gloriosissimi Domni illius Regis super villas ipsius illas, illi ex familia dominica de villa illa. Dum generaliter ad omnes Domesticos Regis ordinatio processit pro nativitate Domnicelli nostri illo, ut à Domino melius conservetur, de unaquaque villa fiscale tres homines ex servientibus inter utroque sexu à servitio laxarentur, & nos ita faciendum ob hoc ordinatione recepimus, propterea te per

hanc epistolam nostram, sicut mihi iustum est, ab omni vinculo servitutis absolvo, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vitam ducas ingenuam, & in nullo servitio nec à nobis nec à successoribus Domesticis nec à quocunque de parte fisci penitus in servitio inclinari non possis, sed per hanc epistolam ingenuitatis, sicut nobis iustum est fieri, bene & integrè ingenuus cunctis diebus vitæ tuæ debeas permanere. Si quis verò aliquis te de statu ingenuitatis tuæ impulare voluerit, inferat tibi cum cogenti fisco auri libram unam, & quod repetit vindicare non valeat, sed præsentem epistolam firmam permaneat, stipulatione subnexa. Actum ibi sub die illo, anno illo, Rege illo, superscripto illo Dōmno nostro Rege.

A P P E N D I X

FORMVLARVM MARCVLFI,

S I V E

FORMVLÆ VETERES

INCERTI AVCTORIS.

INCIPIVNT CAPITVLA.

- |  |                                    |
|--|------------------------------------|
| 1. <b>N</b> otitia de colono evindicato.   | 20. Traditoria de manso vel vinea. |
| 2. Charta sacramentalis.                   | 21. Notitia de servo.              |
| 3. Notitia de servo.                       | 22. Notitia de iactivis.           |
| 4. Iudicium evindicatum de colono.         | 23. Securitas.                     |
| 5. Notitia de colona evindicata.           | 24. Charta denarialis.             |
| 6. Notitia de servo quam colonus comparat. | 25. Mandatum.                      |
| 7. Notitia de terra evindicata.            | 26. Cessio ad Ecclesiam.           |
| 8. Ingenuitas.                             | 27. Precaria.                      |
| 9. Mandatum.                               | 28. Prestaria.                     |
| 10. Tractaria pro itinere peragendo.       | 29. Notitia de homine forbatudo.   |
| 11. Cessio ad Ecclesiam à novo ædificatam. | 30. Indiculus regalis.             |
| 12. Littere commendatitiæ seu formate.     | 31. Item alius indiculus.          |
| 13. Ingenuitas.                            | 32. Notitia de colonitio.          |
| 14. Venditio.                              | 33. Notitia sacramentalis.         |
| 15. Cautio.                                | 34. Notitia de herbis maleficiis.  |
| 16. Obnoxio.                               | 35. Cessio.                        |
| 17. Commutatio de terris.                  | 36. Evacuatoria.                   |
| 18. Charta agnationis.                     | 37. Libellus dotis.                |
| 19. Traditoria de terra.                   | 38. Indiculus regalis.             |

Tom. II.

E e